

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Медичний інститут
Кафедра психології

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»
завідувачка кафедри психології
_____ Ірина ЛИСЕНКОВА
«» червня 2023 року

УДК 159.97:316.77-053.6

**ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФЕНОМЕНУ УНИКНЕННЯ
СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ**

Кваліфікаційна робота бакалавра
за освітньою програмою «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузь знань 05 - Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 «Психологія»

Виконала:
студентка 465 групи
ОСАДЧУК Катерина Євгенівна

Науковий керівник:
кандидат психологічних наук, доцент
МИРОПОЛЬЦЕВА Ніна Ігорівна

Миколаїв – 2023

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Кафедра психології

Освітній рівень – бакалавр

Галузь знань: 05 – Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 «Психологія»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
завідувачка кафедри психології
_____ Ірина ЛИСЕНКОВА
« 01 » червня 2022 року

ЗАВДАННЯ
НА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Студентці **Осадчук Катерині Євгенівні**

1. Тема роботи: «Психологічні аспекти розвитку феномену уникнення соціальних комунікацій у сучасної молоді» затверджена наказом ЧНУ імені Петра Могили № 206 від «10» листопада 2022 року.
2. Об'єкт дослідження – феномен уникнення спілкування як складова частина комунікативної сфери.
3. Предмет дослідження – особливості розвитку феномену уникнення соціальних комунікацій у сучасної молоді.
4. Завдання дослідження:
 - 1) Здійснити аналіз теоретико-методологічних підходів до проблеми уникнення спілкування, визначити психологічні механізми їх розвитку.
 - 2) Розглянути психологічні бар'єри особистості, їх вплив на формування феномену уникнення.
 - 3) Розробити програму емпіричного дослідження, що включає проведення двох зрізів. Обрати відповідну меті систему дослідницьких процедур, спрямованих на вивчення уникнення соціальної комунікації молоді.
 - 4) Експериментально вивчити особливості уникнення молоді спілкування з різних його причин. Зобразити результати висновків у вигляді таблиць та діаграм.

5) Проаналізувати та описати отриманні результати. Провести математичні розрахунки між компонентами комунікативної сфери молоді для достовірності результатів.

5. Науковий керівник роботи.

ППП та посада керівника	Завдання видано (дата, підпис)	Завдання виконано (дата, підпис)
Миропольцева Ніна Ігорівна кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології	21 вересня 2022 року _____	10 травня 2023 року _____

6. КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра (КРБ)	Стро квиконання етапів роботи
1	Погодження керівником змісту КРБ	10.10. 2022 р.
2	Пошук, добір та опрацювання літературних джерел з проблематики дослідження	01.11.2022 р.
3	Робота над підготовкою тексту КРБ	23.12.2022 р.
3.1	Розділ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження феномену уникнення соціальних комунікацій у сучасної молоді.	01.03.2023 р.
3.2	Розділ 2. Результати емпіричного дослідження уникнення соціальних комунікацій.	28.04.2023 р.
4	Висновки	10.05.2023 р.
5	Захист КРБ на кафедрі (попередній захист)	16.05.2023 р.
6	Захист КРБ перед Екзаменаційною комісією	21.06.2023 р.

Студент _____

Катерина ОСАДЧУК

Науковий керівник _____

Ніна МИРОПОЛЬЦЕВА

АНОТАЦІЯ

Осадчук К.Є. Психологічні аспекти розвитку феномену уникнення соціальних комунікацій у сучасної молоді

Кваліфікаційна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра за спеціальність 053 «Психологія» – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2023.

Кваліфікаційну роботу присвячено узагальненню теоретико-методологічних основ, проведенню діагностики та аналізу результатів дослідження.

Розкрито поняття, цілі, функції, види, та форми спілкування. Зазначені компоненти з яких складається спілкування. Розглянуто сутність, різні підходи у різні часи різних науковців до поняття комунікації. Описано різні комунікативні бар'єри спілкування і як вони впливають на особистість. Зображено тип унікаючої особистості, розкрито поняття «ізолюваність».

Узагальнено результати за обраними методиками, що подані у таблицях та діаграмах. Проведені математичні розрахунки для визначення зв'язків та міри різниці між компонентами методиками.

Об'єктом дослідження виступає феномен уникнення спілкування як складова частина комунікативної сфери молоді. Предметом дослідження є особливості розвитку феномену уникнення соціальних комунікацій у сучасної молоді.

Наукова новизна полягає в розробці теоретичних положень. Обробці даних та доведенні або спростуванні гіпотез, які виникли у ході дослідження феномену уникнення спілкування.

Ключові слова: спілкування, комунікація, особистість, уникнення, соціальні зв'язки, молодь.

ANNOTATION

Osadchuk K.E. Psychological aspects of the development of the phenomenon of avoidance of social communications in modern youth

Qualification work for the bachelor's degree in speciality 053 "Psychology" - Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2023.

The qualification work is devoted to the generalisation of theoretical and methodological foundations, diagnostics and analysis of research results.

The concepts, goals, functions, types, and forms of communication are revealed. The components of communication are indicated. The essence, different approaches to the concept of communication by different scientists at different times are considered. Various communication barriers to communication and how they affect the personality are described. The type of avoidant personality is depicted, the concept of "isolation" is revealed.

The results of the selected methods are summarised in tables and diagrams. Mathematical calculations were carried out to determine the relationship and degree of difference between the components of the methods.

The object of the study is the phenomenon of avoidance of communication as an integral part of the communicative sphere of youth. The subject of the study is the peculiarities of the development of the phenomenon of avoidance of social communication among modern youth.

The scientific novelty of the study is the development of theoretical positions. Data processing and proving or disproving the hypotheses that arose in the course of the study of the phenomenon of communication avoidance.

Keywords: communication, communication, personality, avoidance, social ties, youth.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ УНИКНЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	6
1.1. Значення та роль спілкування у розвитку особистості	6
1.2. Соціальні комунікації як процес становлення молоді у суспільстві	17
1.3. Психологічні аспекти феномену уникнення соціальних комунікацій у сучасної молоді.	26
Висновки до першого розділу	37
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ РОЗВИТКУ ФЕНОМЕНУ УНИКНЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	39
2.1. Організація та методи дослідження уникнення соціальних комунікацій.....	39
2.2. Якісні та кількісні показники комунікативної сфери сучасної молоді	48
2.3. Порівняльний аналіз особливостей компонентів комунікативної сфери молоді.....	57
Висновки до другого розділу	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Актуальність дослідження. Однією з найзагальніших характеристик сучасного суспільства є те, що воно визначається як інформаційне суспільство. Інформація набула статусу ресурсу, а інформаційно-комунікаційні процеси охоплюють усі сфери життя суспільства. Дедалі більше стверджується, що той, хто володіє інформацією, володіє світом.

Комунікація є способом передачі інформації між людьми. Вона виникла з потреб людей у соціальному житті та характеризує спілкування між людьми, обмін повідомленнями та думками за допомогою мови та інших невербальних символів.

Сама соціальна участь важлива для здоров'я та добробуту молоді, для розвитку та підтримки дружби та сприяння почуттю причетності до певної групи. Нам потрібно проводити час разом, щоб бути щасливими та функціональними, і ми отримуємо величезну кількість переваг від підтримки інтимних стосунків та спілкування з групами. Співпраця над проектами на роботі робить нас розумнішими та креативнішими. Відпочинок з друзями робить нас більш емоційно зрілими та здатними справлятися з горем і стресом.

Всебічність процесу, що відбувається, безсумнівно, стимулювала інтерес до теоретичного осмислення характеристик інформаційного суспільства та емпіричного вивчення впливу такого спілкування на індивіда, як частину суспільства.

Останні дослідження багатьох українських сучасних вчених, а саме Гончаренко Л., Шептицький О. та Зінченко О. досліджують феномен уникнення спілкування та у своїх роботах висвітлюють аспекти важливості соціальної участі як центру втручання, що базуються на здоров'ї, зокрема через Інтернет. Але виникає багато питань з приводу того, чому зараз у 21 століття сучасна молодь уникає живого контакту з людьми.

Проведення часу на самоті, навпаки, може виглядати трохи підозрілим. У світі, де панує міждисциплінарна співпраця, тих, хто віддає перевагу усамітненню та «приватній локшині», вважають, у кращому випадку,

ексцентричними, а в гіршому – неповноцінними, і часто припускають, що вони страждають від соціальної тривоги, нудьги та відчуженості.

Тож, особливо важливо розібратись чому молодь намагається уникнути якомога більшої соціальної взаємодії у 21 столітті.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні аспекти розвитку феномену уникнення соціальних комунікацій у сучасної молоді.

Відповідно до мети були визначені **завдання дослідження**:

6) Здійснити аналіз теоретико-методологічних підходів до проблеми уникнення спілкування, визначити психологічні механізми їх розвитку.

7) Розглянути психологічні бар'єри особистості, їх вплив на формування феномену уникнення.

8) Розробити програму емпіричного дослідження, що включає проведення двох зрізів. Обрати відповідну меті систему дослідницьких процедур, спрямованих на вивчення уникнення соціальної комунікації молоді.

9) Експериментально вивчити особливості уникнення молоді спілкування з різних його причин. Зобразити результати висновків у вигляді таблиць та діаграм.

10) Проаналізувати та описати отриманні результати. Провести математичні розрахунки між компонентами комунікативної сфери молоді для достовірності результатів.

Об'єкт дослідження – феномен уникнення спілкування як складова частина комунікативної сфери.

Предмет дослідження – особливості розвитку феномену уникнення соціальних комунікацій у сучасної молоді.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань обрано такі методи дослідження: теоретичні (теоретико-методологічний аналіз, класифікація та систематизація наукових джерел, порівняння та узагальнення даних теоретичних та експериментальних досліджень), емпіричні (методи опитування, тестування, лонгітюдне

спостереження), методи обробки даних (узагальнення та систематизація якісних і кількісних даних емпіричного дослідження); методи математичної статистики (t-критерій Стюдента, коефіцієнт рангової кореляції Спірмена).

Психодіагностичний комплекс методик склали: «діагностика комунікативної установки» (В.В. Бойко), «опитувальник міжособистісних стосунків» (В. Шутц, адаптація А.А. Рукавишнікова), «оцінка рівня товариськості» (В.Ф. Ряховський), «дослідження соціального інтелекту» (Дж. Гілфорд, М. Саллівен) та методика «самооцінка емоційних станів» (А. Вессман, Д. Рікс).

Експериментальна база дослідження. Вибірку дослідження склали 40 осіб, які проживають на території України: 25 осіб жіночої статі та 14 осіб чоловічої статі. Вік досліджуваних від 17 до 21 року.

Теоретична та практична значущість. Результати проведеного дослідження можуть бути використані для розробки робочих програм та навчально-методичної літератури з дисциплін «Вікова психологія», «Сучасні напрямки психології», «Психологія кризових станів»; в системі професійної підготовки майбутніх психологів під час проведення виробничої практики.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати роботи доповідались та обговорювались на: Всеукраїнській науково-методичній конференції: «Могилянські читання – 2023: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (Миколаїв, 2023).

Публікації. Основний зміст і результати роботи відображено у 1 тезах у збірнику матеріалів конференції та у 1 статті фахового наукового журналу «Габітус» категорії Б.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 84 сторінки, основний зміст викладено на 80 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 3 рисунки. Список використаних джерел складає 81 працю українських та зарубіжних авторів, з них 20 – англомовні.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНЕМЕНУ УНИКНЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

1.1. Значення та роль спілкування у розвитку особистості

Спілкування є одним із універсальних засобів розкриття форми існування людини. Спілкування може бути таких видів: індивід-індивід, індивід-група, індивід-колектив, група-група, група-колектив

Людина за своєю природою є соціальною істотою, тобто не може обходитися без взаємодії з іншими, не знаючи їх думки про себе. Тому здатність до спілкування і потреба в спілкуванні є чи не найважливішими його сутнісними характеристиками. Крім того, що людина хоче зрозуміти навколишню дійсність, вона намагається зрозуміти себе і зрозуміти один одного з іншими. На думку пана Г. Гайдеггера, це не тільки здатність людини, але й спосіб її існування. Отже, вивчення комунікаційних процесів не означає лише дослідження певних соціальних явищ. Така природа самої людини [9].

За загальними даними визначається, що 70% часу людина витрачає на спілкування. Незважаючи на те, що існує багато визначень цього поняття, основною метою спілкування є обмін певною інформацією.

За загальноприйнятою нормою визначення комунікація – це спілкування, певний процес обміну між людьми інформації. Вона може мати різні форми: міжособистісна або здійснювана за допомогою приватних чи масових засобів. Він також може бути вербальним і невербальним. Вербальне спілкування — це наше звичайне використання мови, в розмові з співрозмовником. До невербальних належать наслідування, жести, зовнішність та інше. Спілкування буває усним і письмовим, офіційним і неформальним. Тобто ми можемо вивчати його за характеристиками, які нас цікавлять в першу чергу [73].

Знову ж таки, комунікацію можна визначити як галузь знань, пов'язану з передачею інформації та мовленням. Вона може включати в себе будь-яку з різних професій, пов'язаних з передачею інформації, таких як реклама, зв'язки з громадськістю, радіомовлення і журналістика, психологія. Вищесказане свідчить про те, що комунікація – це те, що люди роблять щодня в різний спосіб і за допомогою різних засобів.

Тобто, сучасна людина спілкується різними способами, такими як усне мовлення, використання телефонів, блоги, телебачення, мистецтво, жестикуляція, міміка та жестикуляція рук і тіла. Це може відбуватися в закритих інтимних умовах або на великих відстанях. Прикладом є інтернет. Акти комунікації спираються на низку між- та внутрішньоособистісних навичок, таких як спостереження, говоріння, розпитування, аналіз та асиміляція. Перш за все, мова є базовим рівнем спілкування між однією людиною та іншою. Це засіб, за допомогою якого ми передаємо наші ідеї, почуття, знання і прохання.

Т. Авонійі (1982) стверджує, що без спілкування був би хаос. Він додає, що людське існування і цивілізація, яку ми знаємо сьогодні, зникли б без комунікації. Він також стверджує, що існує щонайменше п'ять важливих елементів комунікативного процесу [13].

Дж. Пітерс розглядає довгу історію слова «комунікація». Воно походить від латинського «communicare», що означає «давати», «ділитися» або «робити спільним». По-друге, це не має нічого спільного зі здатністю людей спілкуватися за допомогою символів чи ідей розуміння. Як і в латинській мові, в англійській мові одне з головних значень «комунікації» включає дарування, що також може означати «участь», як у слові «communicant» – особа, яка є частиною священної спільноти, та, що приєдналася.

«Комунікація» тут має на увазі приналежність до соціального організму через певну експресивну дію, яка не потребує ні реакції, ні сприйняття. У цьому випадку акт спілкування складається в основному з отримання, а не з відправлення. Конкретніше «відправляти шляхом отримання» [43].

Вивчаючи природу людини та специфіку її життєдіяльності, наука завжди приділяла особливу увагу вивченню такого явища, як спілкування. Остання є складовою всіх природних процесів, незалежно від стадії розвитку людської цивілізації. Сучасна наука має близько 200 визначень поняття комунікації, поділяючи її на різні види та форми відповідно до специфіки, характеру та сфери застосування.

Термін «соціальна комунікація», як не дивно, мало вживається в сучасній гуманітарній науці. Незважаючи на те, що його визначення визначено у спеціальних словниках та енциклопедіях, переважна більшість дослідників часто використовують інші, досить різноманітні назви, які не зовсім точно відображають природу явища [10].

Часто специфіку соціальних медіа визначають просто як «комунікація», іноді «масова комунікація». У першому випадку визначення є надто загальним і неточно відображає характеристики цих процесів. У другому – поняття соціальної комунікації суттєво звужено, оскільки масова комунікація є їх складовою, і водночас не єдиною.

Процес комунікації є необхідною передумовою становлення, розвитку та функціонування всіх соціальних систем, оскільки створює зв'язок між людьми та їхніми спільнотами, роблячи можливим спілкування між собою зв'язки поколінь, накопичення та передача соціального досвіду, збагачення, поділ праці та її продуктів обміну, організація спільної діяльності, пропаганда культури. За допомогою комунікації здійснюється управління, отже, з усього вищесказаного, вона являє собою соціальний механізм за допомогою народженої і реалізованої в суспільстві влади [14].

Сучасна наука розуміє соціальну комунікацію як процес, за допомогою якого ідея передається від джерела до одержувача з метою зміни поведінки одержувача, соціальних знань і соціальних установок. Соціальна комунікація включає спілкування, передачу інформації від одного індивіда до іншого; передача і поширення інформації в соціальному масштабі; вести широкий обмін інформацією з метою впливу на суспільство в цілому та його складові.

При цьому сучасна література виділяє три основні (базові) функції соціальної комунікації:

- інформаційна – означає, що через соціальну комунікацію в суспільстві поширюється інформація про предмети, атрибути, явища, дії та їх процеси;
- експресивність – визначає соціально-комунікаційну здатність передавати оцінну інформацію про предмети чи явища;
- прагматична – соціальна комунікація є засобом спонукання людини до виконання певної дії та відповіді [55].

У системі технізації соціальних процесів, управління та координації ними соціальна комунікація є основоположним елементом досягнення головної мети. Соціальна комунікація є об'єктом вивчення багатьох наукових дисциплін – як гуманітарних, так і точних [28].

Кожна наука відокремлює свій об'єкт дослідження від спілкування як об'єкта дослідження:

- галузі техніки, що вивчають можливості та методи передачі, обробки та зберігання інформації, генерації спеціальних кодів – певних систем символів і правил, за допомогою яких може бути представлена необхідна інформація;
- психологія досліджує чинники, що сприяють передачі та сприйняттю інформації, причини, що ускладнюють процес спілкування індивідів і мас, а також мотиви мовної поведінки людей спілкуватися;
- етнографія вивчає особливості повсякденного спілкування та культури, наприклад спілкування в етнічних регіонах;
- лінгвістика вивчає проблеми вербальної комунікації - нормативне та нетрадиційне використання слів і фраз у мові (як усній, так і письмовій);
- паралінгвістика спеціалізується на засобах невербальної комунікації;
- соціолінгвістика досліджує питання, пов'язані із соціальною природою мови та особливостями її функціонування в різних суспільствах, а також механізми взаємодії соціальних і мовних факторів сприяти контактам між представниками різних соціальних груп;

- соціологія вивчає проблеми взаємин і відносин окремих соціальних суб'єктів (індивідів, малих і великих соціальних груп);
- у політології виокремився окремий напрям, що вивчає політичні процеси з точки зору обміну інформацією між політичними діячами [59].

Різні науки, насамперед гуманітарного профілю, по-різному визначали поняття комунікації та соціальної взаємодії як її важливої складової.

У філософії воно досить неоднозначне, і його характеристику можна знайти в кількох аспектах поняття комунікації. У широкому розумінні спілкування розуміється як одна з основ людського життя і багатоваріантної мовної діяльності. Деякі соціальні ситуації визначаються основою інтелектуального спілкування на рівні людської думки. Визначається також соціальна основа екзистенціального комунікаційного процесу, в якому Я знаходить себе в іншому.

Психологи визначають спілкування як важливий аспект соціальної взаємодії. При цьому головною її функцією є досягнення соціальної єдності при збереженні індивідуальності її складових [70]. Під комунікацією розуміється соціокультурна взаємодія людей, соціальних груп, організацій, країн і регіонів, що відбувається за допомогою передачі інформації.

По суті, народження поняття соціальної комунікації можна вважати часом, коли терміни «комунікація» і «взаємодія» розглядалися як тотожні. Як стверджує Л. Левенталь, комунікація включає спілкування, передачу внутрішніх переживань. Г. Спенсер, представник Анненберзької школи комунікативних досліджень, визначав комунікацію як взаємодію між людьми через спілкування, обмін інформацією про події, що мають культурне значення для учасників, спілкування [77].

Під комунікацією К. Ясперс розуміє спілкування, стосунки людей один з одним психосоціального характеру. Специфічний підхід до визначення процесу соціальної комунікації продемонстрував у своїй роботі відомий дослідник М. Маклюен. Спираючись на попередні розробки своїх колег, він виробив власну систему поглядів, засновану на принципі особливої важливості

технічного методу – пріоритету технічних засобів у спілкуванні. Основою концепції М. Маклюєна є механічний погляд на технічний прогрес як головну рушійну силу суспільного розвитку.

Науковець уявляв історію суспільного прогресу людства як зміну форм спілкування. На його думку, суспільство переважно формується за допомогою технічних засобів для спілкування між змістом повідомлень, які вони передають. Він розглядає медіа як основу процесу соціальної комунікації.

При цьому найбільшою популярністю в той час користувалися його ідеї щодо визначення «холодних» і «гарячих» ЗМІ. До першої належать телебачення, телефон, мова. Інші представлені в газетах, на радіо та в кіно [6].

На думку М. Маклюєна, світ розвивається відповідно до домінуючих ЗМІ в певний період. При цьому було визначено три основні кроки:

1) первісна культура безписемна, заснована на природних засадах і колективному способі життя, яка вивчала навколишній світ за допомогою різноманітних форм усного спілкування та передачі інформації;

2) писемно-друкована культура, яка замінила вербально-емоційні форми спілкування і призвела до появи дидактизму, індивідуалізму та націоналізму замість природного колективізму;

3) електронна медіакультура, що відроджує усні та природні принципи аудіовізуального сприйняття світу, народжені на основі нових форм поширення інформації [12].

Ідеї М. Маклюєна про дивергенцію історії людства відповідно до еволюції типів і типів технічних медіа, що супроводжують соціальні медіа, мали велику кількість наступників. Тому дослідник український дослідник С. Дятлов виділив сім етапів, серед яких: мовлення, письмо, книгодрукування, радіотелеграф, комп'ютери, комп'ютерні мови, глобальна (кількісна сфера) біосмерть або мережа, персоніфікована комп'ютером [18].

На думку вченого П. Шеремета, доцільно виділити такі періоди, як винахід писемності, винахід Й. Гутенбергом друкарського верстата та поява електронних засобів масової інформації. Більш розгорнуту схему історії

розвитку процесів соціальної комунікації людини було розглянуто на основі суджень багатьох сучасних соціологів і виявлено такі періоди:

1) первісна культура (1,5 млн. – 40 тис. років до н. е.) – час формування «людини розумної» та появи таких засобів соціального спілкування, як спілкування та мова;

2) археологія (40 тис. – III тис. е.) – час винаходу потім була написана символіка для передачі інформації в паралельному та позачасовому режимах;

3) палеозойська культура (3 тис. до н. е. – 15 ст.) народження е.) – розвиток технічних засобів соціальної комунікації від ієрогліфічної системи письма до першодруків Й. Гутенберга;

4) неокультура (XVI-XX ст.) – усі технологічні досягнення від епохи Відродження до постіндустріального суспільства;

5) постнеокультура – час панування електронних комунікацій.

Саме сучасні дослідники дають найбільш чітке змістовне визначення терміну «соціальна комунікація» в загальному контексті поняття «комунікація», пропонуючи друкарську відповідність поділу часу-часу людського середовища. Також було визначено матерію (транспорт, енергія, міграція тощо), спадковість (біологія, види), дух (інтроспекція, самокомунікація) і соціальну комунікацію [21].

Інший науковець С. Бориснев прямо не використовує термін «соціальна комунікація», визначаючи її в термінах сенсорного навантаження як впливу, що здійснюється за допомогою інформації [33].

Тобто, з усіх наведених вище визначень можна сказати, що соціальна комунікація – це обмін між людьми або іншими соціальними істотами повними символічними повідомленнями, що відображають інформацію, знання, ідеї, почуття, фактори, ключові баланси, конкретні ситуації, діапазон спілкування та стандарти спілкування, які застосовуються в цьому суспільстві [4].

Якщо узагальнити різні джерела літератури, то можна стверджувати, що соціальна комунікація – це комунікаційна діяльність людини, яка визначається

набором соціально значущих суджень, конкретними ситуаціями, сферою спілкування та нормами спілкування, що застосовуються в суспільстві.

Підходи до розуміння соціальної комунікації. Можна виділити кілька основних підходів до розуміння природи соціальної комунікації в сучасній науці. Зокрема, комунікація розглядається багатьма, як зарубіжними, так і вітчизняними вченими як:

- механізм, що забезпечує виживання і розвиток людських відносин, включаючи всі духовні символи, засоби їх передачі в просторі і збереження в часі (Ч. Кулі);

- обмін інформацією між складними динамічними системами та їх частинами, здатними сприймати, накопичувати та перетворювати інформацію (А. Урсул);

- асоціювання предметної інформації з такими-то об'єктами (М. Каган);

- метод роботи, що сприяє взаємній адаптації людей (Т.Шибутані);

- пересилання інформації з мозку однієї людини в іншу (П. Сміт, К. Беррі, А. Пулфорд);

- обмін специфічною інформацією, процес передачі емоційного та інтелектуального змісту (А. Зверинцев, А. Панфілова) [69].

Підсумовуючи, можна говорити про існування двох підходів до визначення характеру спілкування – механічного та операційного.

Механічний підхід розглядає комунікацію як односторонній процес передачі та отримання інформації.

Позитивний підхід розглядає спілкування як процес спілкування, обміну думками, знаннями, почуттями, поведінкою, а також спільну діяльність учасників спілкування, в якій виробляється спільний погляд на речі і дії з ними.

Теорія комунікації розглядає соціальний зміст спілкування, що позначає і характеризує різноманітність зв'язків і відносин, що виникають у людському суспільстві (процес спілкування в суспільстві) [60].

Загалом в житті людини не завжди процес спілкування йде легко та комфортно. Існують багато перепон, які можуть заважати комфортному

спілкування між людьми. Одним із таких перепон називають – психологічний бар'єр спілкування.

Психологічні бар'єри виникають унаслідок індивідуально-психологічних особливостей людей, які вступають у процес спілкування (скритність, скромність, відмінності в типах темпераменту), а також у внаслідок особливостей стосунків між партнерами (недовіра, антипатія) [40].

Визначальним для виникнення ситуацій непродуктивного спілкування стають особистісні аспекти. В зв'язку з тим, що кожна людина сприймає події і явища навколишнього світу суб'єктивно, оцінює їх з точки зору свого індивідуального досвіду, їх з точки зору свого індивідуального досвіду, їй іноді буває складно зрозуміти партнера по спілкуванню, у якого інша точка зору та інші особливості сприйняття [44].

Темою психологічних бар'єрів цікавились ще такі відомі вчені, як С. Рубінштейн та О. Леонтьєв. Їх дослідження привели до диференціації психологічних бар'єрів на такі види, які ми розглянули в їх літературі, як:

1. Естетичні – виникають у ситуації, коли людині не подобається зовнішній вигляд співрозмовника. Це може стосуватися особливостей його зовнішності, стилю одягу, певних деталей гардероба.

2. Інтелектуальні – полягають у відмінностях типів мислення, швидкості протікання уявних операцій і відмінностями рівня інтелектуального розвитку. Наприклад, спілкування оптиміста і песиміста не завжди можна назвати продуктивним, адже один шукатиме в будь-якій ситуації плюси та шляхи виходу, а другий – акцентуватиме увагу на негативі/

До інтелектуальних можна віднести бар'єр некомпетентності, коли людина не розуміється на обговорюваній темі, що викликає в партнера по спілкуванню почуття засмучення або роздратування.

3. Мотиваційні – проявляються, коли у людей різні цілі. Це призводить до нерозуміння, спотвореного сприйняття інформації.

4. Моральні або етичні – ефективності спілкування заважає несумісність моральних позицій, принципів, поглядів.

5. Бар'єр установки – якщо у людини є негативна установка щодо партнера, то її слова сприймаються не об'єктивно, часто з внутрішнім протестом. Виникати він може внаслідок попереднього досвіду спілкування або на основі відгуків інших людей.

6. Бар'єр негативних емоцій або поганого фізичного стану – належать до ситуативних бар'єрів. Іноді проблеми у спілкуванні виникають, коли в людини поганий настрій або самопочуття, і вона не налаштована на встановлення контакту з іншими [80].

Такий відомий дослідник як Б. Паригін теж досліджував проблему «відсторонення» людини і пропонує розрізняти три види соціально-психологічних бар'єрів:

1) внутрішні бар'єри особистості, пов'язані з такими утвореннями, як норми, установки, цінності, а також із такими особистісними особливостями, як ригідність, конформність, слабовільність тощо; 2) бар'єри, причина яких – поза особистістю: незрозуміння з боку іншої людини, дефіцит інформації тощо; 3) бар'єри, причина яких поза особистістю людини, дефіцит інформації тощо.

Можна говорити про власне комунікативні бар'єри, що перешкоджають взаємодії та успішному спілкуванню (на стадії здійснення контакту це насамперед недостатнє володіння соціальними техніками ведення бесіди, навичками та вміннями), і про психологічні бар'єри, які насамперед перешкоджають взаєморозумінню та передусім ті, що перешкоджають взаєморозумінню і потім уже ускладнюють взаємодію. До останніх слід віднести упередження, забобони, соціальні стереотипи [11].

Процес спілкування є необхідною передумовою становлення, розвитку та функціонування всіх соціальних систем, оскільки забезпечує зв'язок між людьми та їх спільнотами, дає можливість ставитися один до одного, між поколіннями, накопичувати та передавати соціальний досвід, збагачувати його, організовувати спільну діяльність, досягати культурної повсюдності.

Управління здійснюється за допомогою комунікації, тому, крім усього перерахованого, воно також являє собою соціальний механізм, за допомогою якого виникає і здійснюється влада в суспільстві.

За загальноприйнятим аналізом літератури різних науковців, що досліджували феномен спілкування, можна виокреслити наступні компоненти спілкування :

1. Суб'єкт комунікаційного процесу – відправник і одержувач повідомлення (комунікатор і отримувач);

2. Засоби зв'язку – код, який використовується для передачі інформації у вигляді символів (слова, зображення, графіка тощо), а також канали, якими передається повідомлення (пошта, телефон, радіо, телефон), газета, тощо);

3. Предмет повідомлення (явище, подія) і повідомлення, яке його відображає (стаття, радіопрограма, телесюжет тощо).

4. Ефект спілкування – наслідок спілкування, що виражається у зміні внутрішнього стану суб'єктів комунікаційного процесу, в їх взаєминах або в їх діях [46].

У загальному, досліджуючи поняття соціальної комунікації, спілкування у своїй реалізації вирішує три основні взаємопов'язані завдання:

1. Інтеграція індивідів у соціальні групи та спільноти, а спільнот — у єдину цілісну соціальну систему;

2. Поділ всередині суспільства, його складових груп, спільнот, організацій і соціальних інститутів;

3. Відокремлення та відокремлення між суспільством і групами та спільнотами разом у процесі спілкування та взаємодії між ними, що призводить до глибшого усвідомлення їх специфіки та ефективнішого виконання властивих їм функцій [45].

Підсумовуючи, можна сказати, що безперечно немає сумнівів, що спілкування відіграє життєво важливу роль у житті людини, а також сучасної молоді. Воно не тільки допомагає полегшити процес обміну інформацією та знаннями, але й допомагає людям розвивати стосунки з іншими. Тому

важливість спілкування розглядало багато і радянських, і західних психологів, бо це питання досить актуальне і його не можна недооцінювати.

1.2. Соціальні комунікації як процес становлення молоді у суспільстві

Навчитися спілкуватися є певною проблемою реального світу. У системі соціальної взаємодії молоді соціальна комунікація є її основним засобом, створеним для забезпечення ефективної соціальної комунікації між різними соціальними інститутами.

Соціальні медіа слід розуміти як систему соціальної взаємодії, що включає визначені способи, методи, засоби та принципи встановлення та підтримки спілкування на основі професійної та технологічної діяльності з метою розвитку, виконання роботи, організації, вдосконалення та модернізації відносин у суспільстві, розташовані між різними соціальними організаціями, серед яких, з одного боку, соціальні медіа-організації та служби, суспільство часто виступає ініціатором спілкування, з іншого боку, організовані спільноти (суспільство, соціальна група) як повноправні учасники соціального життя [57].

Соціальні медіа формуються за законами комунікації, але, як і все технологічне, вимагає використання наукових знань про комунікацію та всього того, що використовується для організації роботи соціальних медіа [67].

Спілкування як вид діяльності є найбільш значущим у житті молоді та становить для них самостійну цінність. Такі психологи-дослідники як А. Максимова та Є. Кулагіна зазначають, що в молодіжному спілкуванні існують дві діаметрально протилежні тенденції: з одного боку, спілкування розширюється, а з іншого боку – зростає індивідуалізація молоді. Саме в молодіжному віці відзначається різке збільшення часу на міжособистісне спілкування, розширюється соціальний простір спілкування (друзі з інших освітніх закладів, районів проживання, соціального статусу тощо), розширюється географія спілкування [20].

У молодіжному віці відзначається феномен «очікування спілкування», тобто молода людина сама активно шукає контакти і готова до нових контактів. Що стосується індивідуалізації в молодіжному віці, то це проявляється в суворому розмежуванні природи взаємодій, у високому ступені вибірковості в дружніх прихильностях, вимогливості до спілкування в парі [68].

У роботі В. Пенькова і Т. Маркарян показано, що практично вся молодь є членами якихось груп, які можуть задовольнити їхню потребу у вільному спілкуванні. Вільне спілкування – це не тільки можливість проведення дозвілля, а й засіб встановлення нових контактів, можливість самовираження в діаді, можливість із простого, поверхневого спілкування перейти в дружнє, тривале. Молодіжне спілкування передбачає часту зміну ситуацій, широке коло учасників. Належність до групи (компанії) підвищує самооцінку студентської молоді, її впевненість у собі, стимулює до самоствердження.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що міжособистісне спілкування для студентської молоді – це відношення рівності, воно дає змогу відчувати себе рівноправними учасниками спільних справ. Комунікації студентської молоді з однолітками будуються з урахуванням «моралі рівності», водночас комунікації з дорослими деякі представники студентської молоді продовжують вибудовувати з позиції «дитячої моралі». З цього випливає, що для молоді спілкування з однолітками є більш значущим, проявляється як спілкування – співпраця і є дуже важливим для формування особистості [8].

Молодь спілкується, щоб задовольнити потреби в приналежності, бути почутими і бути оціненими. Молодь спілкуються, щоб підтримувати зв'язок і спілкуватися з іншими людьми, такими як друзі, сім'я, одногрупники і ділові партнери, якщо такі є. Коротше кажучи, молодь спілкується, щоб соціалізуватися .

Крім того, люди спілкуються для того, щоб досягти чогось або висловити свої наміри і почуття. Перш за все, люди спілкуються з певними цілями. Існує чотири основні цілі спілкування. Майже всі ці цілі краще досягаються за

допомогою усного спілкування, ніж за допомогою інших засобів, таких як електронна пошта чи друковані повідомлення.

Спілкування можна використовувати для передачі інформації. Це можна зробити усно або за допомогою текстових носіїв, щоб передати таку інформацію, як наприклад час зустрічі. Комунікацію можна використовувати для прохання про допомогу, що вербально викликає емпатію. Як і інші вербальні комунікації, усні прохання означають, що прохання може бути сформульоване чітко і без непорозумінь. Воно також може використовуватися для впливу на слухача або аудиторію, як це роблять наприклад політики; найважливішим аспектом є слова, які використовуються, оскільки саме вони впливають на аудиторію. Він може включати невербальні сигнали, такі як одяг і зовнішній вигляд[61].

В основі дослідження соціальної комунікації лежать різноманітні напрями, наукові школи та теорії, які за ключовими аспектами комунікації можна об'єднати в три групи – лінгвістичні, соціальні та комуникативні.

Першу групу складають насамперед соціологічні напрями лінгвістичної науки. Низка окремих шкіл, напрямків і концепцій трактують мову як соціальне явище, засіб спілкування між людьми, пов'язаний із соціальним становищем, родом діяльності, рівнем освіти тощо. Соціологічний напрям успішно розвивається у Франції, Швейцарії, США та ін. [51].

Друга група за витокami соціальної комунікації включає два напрями. Перший з них передбачає вивчення соціальних факторів, які сприяють формуванню соціального знання. Медіаєтнографія – ще один напрямок цієї групи походження, який вперше розглянув такий антрополог як Фей Д. Гинзбург. У рамках етнографії комунікації взаємозв'язки між соціокультурними знаннями та мовними одиницями (одиницями форми та змісту, а не просто репрезентаціями інформації) інформація, а й передають її.

У третій групі походження виділяють два напрями, пов'язані з теорією комунікації – теорію мовленнєвих актів (комунікації) та «критичний аналіз дискурсу», який виник на основі теорії критичного лінгвіста, який проходить

підготовку. В Англії на початку 70-80-х років усний переклад був одним із видів «соціальної практики». Згідно з цією теорією, текст є результатом діяльності тих, хто говорить і пише в певній соціальній ситуації; відносини між комунікантами часто відображають різні типи соціальних відносин людей; засоби спілкування на будь-якому рівні діяльності соціально детерміновані, і в цьому сенсі співвідношення між формою і змістом не довільне, а завжди мотивоване [47].

Теорія будь-якої науки містить три аспекти – онтологію (пов'язану з базовою природою об'єкта дослідження), епістемологію (пов'язану з процесом розпізнавання об'єкта та виділення об'єкта). дослідження) і методологію (щодо обґрунтування підходів або принципів дослідження). науковий аналіз).

Онтологічні аспекти соціальної комунікації. Онтологія (від грец. «сутність» «вчення») соціальної комунікації стосується насамперед природи її першої складової – соціальної структури суспільства. Саме в рамках соціальних спільнот різного типу можна спостерігати соціальні відмінності в поведінці людей та їх мовній діяльності.

Гносеологічний аспект соціальної комунікації. Епістемологія (від грец. «пізнання», «вчення») – теорія пізнання, що відноситься до об'єкта дослідження, що складається з наукової аргументації тієї чи іншої гіпотези, містить систему доказів на підтримку висунутої гіпотези, критерії. для достовірності висновків і спостережень, а від початку до кінця може підтримувати тему дослідження і формувати проблеми науки, що вивчає цю тему [62].

Гносеологічний аспект теорії соціальної комунікації складний і суперечливий через складність самого об'єкту вивчення і множинності інтерпретацій його як предмету дослідження. У гносеологічний аспект теорії входить цілий ряд проблемних питань, які розглядалися протягом років вченими психологами-соціологами:

1. Взаємодія комунікації і соціальних структур. У деяких суспільствах для ефективного здійснення комунікації важлива взаємодія мовних характеристик не тільки з соціальними структурами первинного і

вторинного рівнів, але і з природними структурами, що склалися на основі ознак віку, статі [22].

Соціальні структури у молодих людей не автономні в регламентації «комунікативної коди». Вони не можуть існувати незалежно від ідей, від розуміння соціальних цінностей, які склалися в даному суспільстві.

2. Визначення функцій соціальної комунікації. Для теорії соціальної комунікації особливого значення набуває попереднє дослідження і виявлення її приватних функцій з урахуванням різнорідності комунікативних засобів і способів комунікації.

3. Обґрунтування одиниць (соціальною) комунікації. Це питання першорядної ваги, від вирішення якого залежать як розуміння істотних характеристик соціальної комунікації, так і методи дослідження фактологічного матеріалу. У соціології такими одиницями служать соціальні структури різних рівнів, видів і різновидів. До комунікативних одиниць відноситься така єдність форми і змісту, яка не просто представляє інформацію, а повідомляють інформацію. Це означає, що інформація ціленаправлена, тобто адресована певному одержувачеві і, що дуже важливо передає особисте відношення що говорить як до інформації, так, за умови їх наявності. З іншого боку, їм, так би мовити, протистоїть соціальна інформація як змістовна категорія, регламентована так званими фоновими знаннями комунікатора – знаннями про навколишню дійсність, соціальні цінності суспільства, культуру тощо.

Методологічні аспекти соціальної комунікації. Під методологією розуміють систему наукових принципів, на основі яких будують дослідження і визначають вибір підходів до наукового пізнання – методів і прийомів дослідження. Формується методологія соціальної комунікації [58].

Вона вивчає сигнали мови (теорія поведінки), встановлює зв'язок символів із соціальною роллю комунікантів (теорія символічної взаємодії), пояснює спілкування (феноменологічна орієнтація, навчання) є результатом людського розуміння.

Якщо казати простими словами, то комунікація – це взаємодія, під час якої інформація передається або приймається між людьми. А соціальна комунікація – це широке поняття, яке охоплює безліч різноманітних явищ у сфері обміну інформацією між індивідами та групами.

Комунікація в міжособистісних стосунках визначається тим, що людина думає перед тим, як подати інформацію, як вона подає себе, доносить свою думку до співрозмовника, як отримує від нього інформацію про правильність тлумачення думки, як на неї реагує, як відбувається дискусія [64].

Особливість міжособистісного спілкування може проявляється в різних формах. Деякі дослідники окреслили такі форми, як:

- наявність спільного комунікаційного простору;
 - діяльність учасників спілкування як суб'єкта взаємного інформування.
- Направляючи інформацію, комунікант прогнозує діяльність іншого, він також повинен зосереджуватися на мотивах, цілях, установках партнера і відповідно аналізувати їх;
- при висловленні думок кожен учасник налагоджує спільну діяльність;
 - діяльність комунікантів передбачає не формальний «потік інформації», а скоріше активний і обмін нею;
- під час обміну інформацією виникає взаєморозуміння (нерозуміння), яке досягається завдяки наявності зворотного зв'язку, а також важливості інформації;
- інформація до співрозмовника і надсилається назад до організації міжособистісного спілкування партнерів у загальному інформаційному полі;
 - загальний глузд у міжособистісному спілкуванні створюється за умови не тільки сприйняття, але й розуміння інформації, тобто за наявності процесу спільного розуміння теми розмови;
 - характер обміну інформацією визначається взаємовпливом партнерів за допомогою системи знаків;
 - ефективність спілкування вимірюється важливістю взаємовпливу між партнерами;

– комунікаційний вплив можливий лише за умови, що індивід, який передає інформацію (комунікатор), і індивід, що отримує інформацію (одержувач), мають унікальну або подібну систему кодування та декодування;

– комунікація психологічно можлива за умови, що знаки, вкладені в них значення (що відображають найосновніші та загальні сторони предметів і явищ) і значення (суб'єктивне значення, яке слово має в певному контексті) відомі учасникам спілкування. процес спілкування;

– ті, хто бере участь у спілкуванні, повинні мати єдине розуміння ситуації спілкування;

– при обміні інформацією можуть виникати комунікаційні бар'єри [79].

Дуже важко досягти взаєморозуміння під час спілкування, створити спільне інформаційне поле, здоровий глузд. Для того, щоб інформація була зрозумілою для комунікатора та одержувача, необхідно вийти за рамки міжособистісного спілкування.

I. Омельченко виділили такий тип комунікації, як міжгрупова комунікація – це тип комунікаційної взаємодії, при якому інформація перетікає між двома або великою кількістю соціальних груп і організацій з метою координації та здійснення спільної чи протилежної діяльності [37].

Міжгрупове спілкування може сприяти зближенню позицій двох або більше груп, зміцненню внутрішньогрупової єдності або солідарності між групами, або навпаки, приводячи до розбіжностей в інтересах і позиціях груп різних груп і організацій (наприклад, у випадку конкуренції між двома компаніями за договір купівлі-продажу або у виборчій кампанії з виборів президента, депутата чи мера міста).

Поле міжгрупового спілкування впливає на спілкування не тільки між великими групами, а й між малими соціальними групами. Серед цих основних досліджень – вивчення когнітивних процесів і взаєморозуміння представників різних соціальних груп. У цьому випадку соціальна група виступає як суб'єкт і об'єкт сприйняття представників інших соціальних груп.

Відмінною рисою міжгрупового спілкування є його цілісність (у порівнянні з міжособистісним спілкуванням). Наприклад, загальні установки, переконання, стереотипи тощо щодо тієї чи іншої соціальної групи.

Міжгрупове спілкування відрізняється від міжособистісного також стійкістю, інертністю. І він також базується на цінностях і в основному відображає соціальні відносини між групами, тоді як між окремими особами базується на особистих стосунках залучених людей [38].

Ще одним типом комунікації, які виділяють вчені є організована (формальна) масова комунікація – це систематичне розповсюдження спеціально підготовлених повідомлень за допомогою технічних засобів відтворення інформації (радіо, телебачення, кіно, газет, відеокліпів, звукозаписів тощо), які мають суспільне значення і використовуються для впливу на настрої людей, поведінки, думок і суджень. Систематична масова комунікація значно розширює коло інтересів людей. З одного боку, їх дедалі більше турбують питання соціального характеру, з іншого боку, засоби масової інформації, особливо телебачення, кіно та інші чинники, викликають цікавість перемога в поведінці частини особистості, насильство у стосунках один з одним [17].

Часто глядачі імітують моделі поведінки на екрані в повсякденному міжособистісному спілкуванні. І якщо ці моделі є соціально прийнятними в суспільстві, то можна говорити про позитивний освітньо-просвітницький аспект масової культури, якщо немає схвалення, то ми маємо справу з негативним освітньо-виховним контекстом телебачення та інших ЗМІ.

Масова організована комунікація виконує ряд функцій, які ми зазначили в ході аналізу літературних джерел вчених:

- поширює знання про дійсність;
- має освітньо-виховний характер (питання лише у тому, чому вона навчає);
- здійснює соціальне регулювання;
- поширює масову культуру і розваги;

– задовольняє потребу людей в отриманні відповідної інформації і так далі.

Водночас джерело інформації (передавач) – це певна організована група людей, що діє на користь іншої групи – широкої громадськості (реципієнта), віддаленої від передавача в просторі чи часі, або обох. два. Основними характеристиками систематичної масової комунікації є публічність, швидкість передачі та оперативність інформації [26].

Вербальне спілкування прийнято поділяти на письмове й усне. Під усним спілкуванням розуміється мовлення в процесі спілкування. Усне спілкування може бути спілкуванням віч-на-віч, телефонним чатом або голосовим чатом (чатом) через Інтернет. Іншим видом вербальної комунікації є письмова комунікація. Письмове спілкування може здійснюватися листуванням або електронною поштою. Ефективність письмового спілкування залежить від стилю листа, використовуваного словника, граматики, а також від ясності й точності мови. Невербальне спілкування включає повну мову тіла людини, розмову про положення тіла, жести рук, рухи тіла. Вираз обличчя також відіграє важливу роль, а спілкування, яке починається з виразу обличчя, багато говорить про настрій людини. З іншого боку, такі жести, як рукостискання, посмішка або обійми, можуть передавати емоції незалежно [42].

Невербальне спілкування також може приймати форму візуальних уявлень, символів або навіть фотографій, ескізів і малюнків. Формальне спілкування включає всі можливі випадки спілкування в наборі формальних форматів. Загалом це може включати всі типи комерційної чи корпоративної комунікації. Стиль спілкування в цій формі дуже офіційний і офіційний.

Для спілкування використовуються офіційні лекції, зустрічі, письмові замітки та ділове листування. Офіційне спілкування також може виникнути між двома незнайомими людьми при першій зустрічі. Тому офіційне спілкування є прямим, офіційним і точним [39].

Неформальне спілкування включає випадки вільного та необмеженого спілкування між людьми, які мають неформальний зв'язок один з одним.

Неформальне спілкування вимагає, щоб двоє людей були на одній сторінці, і тому відбувається між друзями та родиною. Немає чітких правил чи вказівок щодо неформального спілкування. Інтимна розмова не обов'язково обмежена часом і місцем [54].

Отже, підсумовуючи аналіз літературних джерел, в яких досліджувалось явище соціальної комунікації, як процесу становлення молоді у суспільстві, ми можемо сказати, що спілкування на цьому етапі розвитку особистості відіграє чимале значення.

У системі молодіжного способу життя відбувається процес формування соціально-професійних і моральних якостей особистості. Головна специфіка студентів полягає в становленні особистості, яка переживає процес соціалізації як засвоєння соціальних норм і цінностей, зразків поведінки, формування очікувань ролей і статусів. І саме в цей період відбувається небачений стрибок цифровізації, інтенсивного розвитку віртуальних форм спілкування на тлі безпрецедентного скорочення можливості міжособистісних контактів., що впливає на соціальне життя молоді.

1.3. Психологічні аспекти феномену уникнення соціальних комунікацій у сучасної молоді

Зміни, що відбуваються в сучасному соціальному просторі, не можуть не позначитися явно на змісті та спрямованості комунікаційних процесів. Очікувані результати різноманітних трансформацій сучасного світу в їх реальній реалізації базуються на розв'язанні низки проблем, які безпосередньо пов'язані з необхідністю вивчення людської точки зору.

Інтерес до феномену спілкування як певної сфери буття людини, до простору, в якому відбуваються її основні види діяльності, з часом не лише не зменшувався, а й зростає. Комунікація розглядається як своєрідний культурний простір, інструмент і принцип, за допомогою якого відбувається

міжкультурний діалог. У цьому сенсі спілкування виступає як мета, засіб і умова вирішення глобальних проблем людства [29].

У філософії превалюють трактування відмови від або уникнення спілкування з морально-етичного погляду, як виходу зі скрутної ситуації, що виконує свого роду захисну функцію, як способу уникнути брехні, зберегти власну гідність і залишитися в межах правової спільноти [2].

З точки зору психології відмова від комунікації може виступати як процес відокремлення, протилежний уподібненню; як відхід індивіда-інтроверта у свій власний внутрішній світ (за Б. Паригіном); як спосіб захисту від можливого психологічного нападу, як засіб маніпуляції співрозмовником (А. Егідес). Він може також трактуватися як симптом утрудненого і навіть деструктивного спілкування, яким займаються соціальна психологія, логопсихологія і психіатрія.

У лінгвістиці було досліджено схожі явища, що мали різну назву: «комунікативний саботаж» – ігнорування змісту мовлення співрозмовника з метою ухилятися від спілкування або приховувати інформацію; «мовчазна» реакція як відповідь на прохання адресанта; «красномовне мовчання»; комунікативні ходи, спрямовані на завершення розмови і тактики, спрямовані на завершення розмови; висловлювання із семантикою відмови, які можуть функціонувати у двох сферах – позитивній, спрямованій на збереження комунікативної рівноваги, і негативній, що містить засоби, які ведуть до розриву комунікації [36].

Якщо казати про причини, а саме об'єктивні причини відмови від спілкування, то вони зумовлені обставинами, що не залежать від самого комуніканта, і включають бар'єри і перешкоди, що змушують його відмовитися від спілкування, незалежно від його волі та бажання. До об'єктивно наявних перешкод, своєю чергою, належать чинники, що знижують якість комунікації: шум або погана видимість, що заважають сприйняттю звукових і візуальних сигналів; фізична відстань тощо [1].

Суб'єктивні причини продукуються самими учасниками комунікативного процесу і можуть бути зумовлені:

- 1) мотивами комуніканта в ситуації спілкування;
- 2) його особистісними характеристиками;
- 3) його емоційним станом;
- 4) взаємовідносинами між комунікантами;
- 5) перебігом комунікативного процесу [31].

З багатьох проблем такого плану, які розглянули вчені-соціологи, найбільше виділяються наступні:

- 1) структурно-функціональні зміни комунікаційного простору сучасної цивілізації як системи;
- 2) глобальна поява нових інформаційних технологій (телебачення, Інтернет та ін.) руйнує історично вироблені традиційні механізми передачі соціального досвіду та шукає нові форми спілкування людини для адаптації до сучасних цивілізованих умов її існування;
- 3) зміна ціннісних орієнтацій і мотивації поведінки людини, в контексті сучасних економічних, політичних і соціокультурних процесів [48].

Єдиний інформаційно-комунікаційний простір сучасного світу, створений завоюваннями цивілізації як глобальна система Інтернет, засіб комунікації та руху мас, здається, за багатьма об'єктивними ознаками посилює прагнення людей до об'єднання та гармонізації людських стосунків. Науковці схильні, розробляти нові підходи до вирішення економічних і соціальних проблем, що постають перед людством.

По суті, багатополлярність сучасного світоустрою «породила» нові проблеми, зосередившись насамперед на культурно-комунікативному полі соціальної реальності. Найглибші протиріччя та викликані ними зміни торкнулися комунікативної сфери сучасної соціальної молоді. Суперечки, які найбільше вплинули на фундаментальні зміни у сфері комунікацій, включають:

- з одного боку, протиріччя між глобалізацією та інтеграцією суспільних процесів, а з іншого боку, – персоналізація людей;

- суперечність між посиленням тенденцій глобалізації і опором цьому процесу з боку національно-державних утворень, а також з боку громадськості цих країн, виступаючої за економічний і культурний суверенітет своїх народів;

- суперечність між американізацією всіх сфер суспільного життя і прагненням народів зберегти свої історико-культурні традиції і духовність як підставу етнічної ідентифікації;

- суперечність між потенційними можливостями нових комунікативних технологій і ЗМІ в накопиченні і розповсюдженні знань, з одного боку, а, з іншою, - реальне положення справ з газетно-журнально-книжковою культурою і мистецтвом, а, отже, і традиційними формами гуманітарного спілкування [63].

Переворот у сучасній людській свідомості відбувся в дуже короткий термін, що збігся з переходом до нового століття, нового тисячоліття. Найскладніше в цьому процесі – розрив поколінь. І не тільки комп'ютеризація вплинула на світогляд сучасної молоді, вона формує нове мислення. Сформовано інформаційне поле, яке розвинулося під впливом глобальної інформаційної системи [56].

Кажучи про сам феномен «уникнення спілкування» молоді, треба визначити, яке саме має значення «уникнення» в самому спілкуванні. Найпоширенішим комунікативним бар'єром в психології вважається уникнення – відхилення від взаємодії з партнером, у цьому випадку спілкування взагалі неможливе, так як один з співрозмовників будь-якими способами обходить спілкування з людиною [25].

Комунікативна поведінка людини, яка прагне «захиститися» від небажаного спілкування, досить очевидна: вона неуважна, не слухає співрозмовника, не дивиться на нього, постійно знаходить привід відволіктися, використовує будь-який привід для припинення розмови. Уникнення також проявляється в ухиленні від певних ситуацій, у яких може виникнути небезпека «шкідливого» впливу, і прагненні уникнути зіткнення з джерелом цього впливу [71].

Американський учений І. Гофман зводить уникнення комунікації до рангу ритуальної поведінки і визначає її як «приписувані обмеження поведінки, призначені для підтримання соціальної дистанції між індивідами». Це особлива комунікативна стратегія, доречна, на думку дослідника І. Гофмана, у ситуаціях, що містять епізоди, які бентежать або дискредитують одного з її учасників епізоди, які здебільшого виражаються мовчанням. Відмова від спілкування в цьому разі «обмежує ступінь залученості індивідів у соціальні відносини, допомагає зберігати певний ступінь формальності, певний ступінь індивідуальної автономії для учасників ритуалу» [65].

Справа в тому, що ви отримуєте від уникнення, дуже важливе – воно визначає, принаймні частково, чи будете ви робити це знову, чи зупинитесь. Наприклад, якщо уникнення вечірки зменшує вашу тривогу, ви, швидше за все, уникатимете соціальної взаємодії й іншими способами – наприклад, не передзвонюватимете друзям, не відповідатимете на запрошення, надіслані електронною поштою, тощо [49].

Коли ви уникаєте, ви щось отримуєте – часто тимчасову відстрочку від відчуття дискомфорту, який може надати ця або інша ситуація. В ситуації, коли ви відкладаєте сплату податків, ви відкладаєте тривогу, яка з'являється, коли ви стикаєтеся зі своїм фінансовим життям або дискомфорту від розмови з іншою людиною. Якщо ви не висловлюєтесь на робочій або шкільній зустрічі, ви отримуєте тимчасову свободу від занепокоєння тим, що ваші колеги або одногрупники думають про ваші ідеї. Але, очевидно, за це треба платити. Якщо ви зволікаєте зі сплатою податків, ви можете відчувати затяжний страх. Якщо ви ніколи не висловлюєтесь в школі або університеті, ваші чудові ідеї рідко стануть частиною розмови, і з часом ви можете почати більше хвилюватися про те, що думають інші, оскільки не отримаєте жодного зворотного зв'язку.

Проблема не лише в тому, що контроль не працює так, як ми сподіваємося. Є й інші наслідки. Чим більше ми намагаємося посилити контроль, тим менше уваги ми можемо приділяти іншим речам у зовнішньому світі. Чим більше ми намагаємося уникати, тим сильнішою стає потреба

уникати. І тим меншим і меншим стає наше життя, а і в результаті все менше і менше взаємодії в соціумі. Тож, такий психологічний бар'єр як уникнення, що призводить до контролю, може бути однією з ключових причин уникнення соціальних зв'язків у сучасної молоді [24].

На основі сучасних досліджень у галузі теорії комунікацій, філософії та психології комунікації, теорії масової комунікації та ін. нових цивілізованих відносин, були розроблені причини, пов'язані із залежності людей від технологій, уникнення соціальних зв'язків у сучасної молоді:

По-перше, протиріччя постіндустріальної цивілізації призвели до формування абсолютно нового виду комунікативної взаємодії, який забезпечується великою кількістю засобів комунікації та медіа.

По-друге, інформаційна революція другої половини ХХ століття пожвавила не лише зростання частки ЗМІ, Інтернету, мобільного та супутникового зв'язку тощо. Щоб забезпечити взаємодію інформації та спілкування між людьми, але й змінити їх спосіб життя, соціальні механізми забезпечують функціонування комунікаційного простору населення планети [50].

Використання інтернет-технологій для соціальних мереж є поширеною рисою молодіжної культури сьогодні, коли соціальні та розважальні онлайн-медіа використовуються якомога частіше. В Австралії підлітки регулярно користуються сайтами соціальних мереж, причому 90% 12–17-річних і 97% 16–17-річних повідомили про регулярне використання. Велика кількість досліджень зосереджена на цих технологіях і їх впливі на молодь, при цьому особлива увага приділяється впливу сайтів соціальних мереж на самооцінку та психологічне благополуччя молоді. Г. Хартер (1999) стверджував, що соціальні відносини значною мірою сприяють розвитку Я-концепції. Нещодавнє дослідження показує, що позитивні соціальні стосунки, такі як стосунки наставництва між підлітками, є значним чинником у розвитку самооцінки [7].

Огляд досліджень у Японії виявили, що у молоді 10–18 років використання Інтернету мало як позитивний, так і негативний вплив на

навчання та соціальну адаптацію. Наприклад, було показано, що більш активне використання Інтернету учнями старших класів призводить до збільшення схильності говорити про себе, посилюючи близькість і покращуючи психічне здоров'я. Молоді люди, які часто користувалися Інтернетом, отримували більше підтримки та допомоги з боку інших, що покращувало їхню соціальну адаптацію [34].

Однак автори також повідомили, що кілька досліджень виявили негативний вплив на психічне здоров'я та припустили, що окрім навчання про безпеку користування Інтернетом, молоді люди також повинні отримати освіту, націлену на базові комунікативні здібності, такі як соціальні навички та інші неспецифічні фактори. використання Інтернету, і це може захистити від потенційних негативних аспектів використання Інтернету. Дослідження автора Г. Валкенбург і А. Пітер виявили позитивний зв'язок між використанням Інтернету та добробутом серед голландської молодді (10–17 років). Результати опитування показали, що молоді люди переважно спілкувалися в Інтернеті з друзями, яких вони також знали офлайн, потенційно зміцнюючи якість існуючих стосунків і, можливо, діючи як механізм підвищення добробуту. Однак, незважаючи на те, що молоді люди загалом активно використовують ІКТ, не вся молодь є онлайн, і навіть ті, хто має доступ до Інтернету, можуть зіткнутися з перешкодами для успішного використання [27].

Тому інформаційно-комунікативні аспекти світової культури перебувають у центрі уваги представників наукового світу майже в усіх галузях сучасної науки та філософії.

По-третє, розвиток засобів масової інформації, які показують багато можливостей дії (навіть маніпуляції) на свідомість мас, включаючи країни по всьому світу в процесі глобалізації за допомогою інформаційних технологій неминучі новини. Інтеграція світової культури стала чинником сучасного соціокультурного процесу завдяки доступності засобів масової інформації для найширших верств населення. Інформаційне суспільство, як характерна якість

постіндустріальної цивілізації, значно розширило межі вибору форм поведінки (діяльності).

По-четверте, доступність майже всієї інформації для найширших верств населення сприяє формуванню у людини самосприйняття власного образу, який вирівнюється (зрівнюється) за можливостями з іншими. Відчуття причетності і зв'язку в психологічному сприйнятті свого «я» з «іншими», з одного боку, підсилює індивідуалістичні тенденції у формуванні індивідуальних якостей сучасної людини, з іншого боку, інтегрує її в масу. власного виду, створює психологічне підґрунтя для міфологізації власного образу, а також формування ілюзорного миру рівності абсолютного (про випадковість) [30].

По-п'яте, одним із провісників зароджується нового суспільства є швидкоплинність, фрагментарність, яка вперше спостерігається у сфері міжособистісного спілкування, а також у сфері споживання та послуг. Але саме ці сфери найбільше вплинули на сучасну людину. Поле сучасної комунікації (поле взаємодії людей) характеризується високою мобільністю не тільки людей, але й соціальних систем і соціальних інститутів, скороченням часу спілкування між індивідами протягом тривалого часу, появою нових Інформаційно-комунікаційні технології сприяють скороченню часу між людьми для спілкування один з одним.

Принцип різноманітності вторгся в родинні, сімейні та дружні стосунки, надавши їм модульного характеру, оскільки кожен учасник взаємозамінної ситуації спілкування, оскільки вони Чим більше ви втрачаєте свою функціональну та особистісну унікальність, тим більше ви стаєте звичайною людиною [19].

Окрім технологічних винаходів і їх чудових можливостей існують ще інші причини, чого так молодь намагається уникнути будь-яких близьких розмов із соціумом.

Доктор Д. Кемерон, доцент кафедри психології Університету штату Пенсильванія, разом зі своїм колишнім аспірантом, доктором Д. Шеффером,

який зараз є постдокторантом в Університеті Берклі, вивчають когнітивну вартість складних ситуацій за допомогою експериментальної психології. Вони стверджують, що через зайвий прояв емпатії до людей (у більшій причастності до незнайомих людей) ми спроможні уникати тісного зв'язку з цією людиною, комунікації з нею [32].

Дослідники виявили, що відбувається, коли ми стикаємося з соціальним вибором, за допомогою серії досліджень емпатії та співчуття. Піддослідним показували серію фотографій – наприклад, зображення дитини-біженця – і пропонували зробити вибір: співпереживати людині на фото чи просто описати її (тобто уникати співпереживання) [41].

«Наші результати свідчать про те, що люди уникають емпатії через притаманні їй когнітивні витрати», – пише Д. Кемерон. У своїй статті 2019 року «Емпатія - це важка праця» пишуть: «Люди уникають емпатії через її когнітивні витрати. Ці витрати суб'єктивні, тобто люди вирішують уникати емпатії, тому що вважають, що вона виснажує психіку». З точки зору розуму, емпатія не є легкою справою. І, як виявляється, так само, як і співчуття [35].

У наступному проекті під керівництвом М. Шеффера дослідники вивчали співчуття, щоб з'ясувати, чи викликає воно подібну мотивацію уникнення. У всіх дослідженнях суб'єктам давали різні варіанти вибору: піклуватися, залишатися відстороненим або відчувати. В одному дослідженні дослідники виявили, що, опинившись віч-на-віч, учасники надавали перевагу співпереживанню, а не співчуттю, і оцінювали співчуття як більш дорогий акт.

Однак це стосувалося лише незнайомих людей. Коли мова йшла про людей з більш тісними соціальними зв'язками (тобто близьких), співчуття виявилось легшим вибором. Отже, відчуття співпереживання іншому або взагалі емпатія – як прояв емоції людини, може заважати і відлякувати молодь від взаємодії з оточуючими.

Наступним поясненням даного феномену уникнення сучасної молоді соціальних зв'язків можна назвати простий гормон – окситоцин [3].

Фізичний контакт виробляє окситоцин. Д. Мартін, засновник і генеральний директор носимих відеокамер MeCam, казав: «Коли я вчився в старших класах, у мене був учитель, який тиснув руку кожному, хто заходив до нього в клас. Я цінував це, але не знав, чому, поки не почав читати про це». Насправді, нейрохімічна речовина окситоцин є невід'ємною частиною створення таких почуттів, як довіра, повага, комфорт і безпека. Ці почуття необхідні, коли йдеться про здорове робоче середовище. Кожен п'ятий працівник вважає, що довіра є найважливішим компонентом відносин між працівником і керівником, а кожен шостий – повагу [15].

Фізичний контакт сприяє вивільненню окситоцину в організмі людини. Рукоштовпання між учасниками на початку зустрічі – чудовий спосіб стимулювати вивільнення окситоцину, сприяючи створенню атмосфери, яка дозволяє відкрито і чесно спілкуватися [52].

Така тенденція пояснює поведінку багатьох студентів під час зум-зустрічей на парі. Викладачі задля того, щоб створити затишну робочу атмосферу включають камеру та мікрофон, що не скажеш про студентів. Якщо ви домовляєтеся через віртуальну платформу, а не особисто, то втрачається можливість зробити так, щоб ваш співрозмовник відчував себе більш невимушено і впевнено, а все тому, що ви не змогли потиснути йому руку. Тож, це пояснює, чого студенти не дають відгук на прохання викладача і уникають тісних соціальних зв'язків.

Для повного розуміння психологічних аспектів феномену уникнення соціальних комунікацій у сучасної молоді деякі психологи-науковці створили психологічний портрет відчуженої людини. Дослідження проводила психолог Куніцина у 1991 році, на основі якого зробила висновок про загальний образ відстороненої молоді від соціуму. У загальній вибірці з 490 школярів кількість тих, хто отримав високий бал відчуженості за опитувальником СУМО («Саморегуляція і успішність міжособистісного спілкування», 1985 – 1990 рр), становило 58 осіб [75].

Порівняно з аутистичними та інтровертованими, відчужені менш задоволені спілкуванням, не довіряють людям; у них вищі тривожність і напруженість, а також показники агресивності та фрустрованості. Хоча сміливість спілкування в них вища, ніж в аутистичних та інтровертів, внутрішня недисциплінованість, погана самоорганізація і те, що вони не стурбовані соціальними вимогами, значно знижують контактність та адаптивність. Відчужені відчувають глибоке почуття самотності [5].

Можна зробити висновок про те, що самотність за аутистичності неминуча, за відчуженості – є вимушеною, за інтроверсії – добровільною.

При цьому самотність у кореляційній плеяді структури особистості відчужених відсутня; ця властивість існує в структурі особистості відчужених ізольовано і тому непідвладна прямому психологічному коригуванню.

Більший ступінь відкритості, свободи і легкості спілкування, розкутості та спонтанності відрізняє відчужених від аутистичних та інтровертів. Однак вища фрустрованість зменшує можливості саморегуляції та призводить до конфліктності, що своєю чергою поглиблює й ускладнює клубок внутрішніх проблем, знижує адаптивність. Інтровертованість заважає і приховуванню, і товариськості [16].

Отже, можна стверджувати, що ці та багато інших особливостей нових цивілізованих відносин, які впливають на сучасні комунікаційні процеси сучасної молоді, ознаменували необхідність поглибленого вивчення феномену спілкування в реальному контексті соціальної культури сучасності.

Через те, що молодь розглядають як особливу групу суспільства, яка вирізняється специфічним набором вікових характеристик, особливістю соціального становища та соціально-психологічними властивостями, у них можуть виникати певні бар'єри у спілкуванні. Комунікативні бар'єри, що виникають у цьому середовищі, перешкоджають повноцінному розвитку особистості молоді, уповільнюють професійне становлення. Повністю позбутися бар'єрів комунікації неможливо, але слід вживати заходів, які б

сприяли запобіганню труднощам спілкування і допомогли якісно і ефективно взаємодіяти один з одним.

Труднощі адаптації молоді до сучасних умов її існування зумовлюють необхідність термінової розробки нових соціальних механізмів стабілізації культурно-комунікаційних процесів, пошуку форм нового суспільства для організації комунікаційних просторів, стійких до деструктивного впливу ефемерності. і відокремлення мирного життя суб'єктів нових цивілізованих відносин (індивідів, сімей, соціальних груп, націй тощо).

Висновки до першого розділу

Загальний погляд на комунікацію полягає в тому, що це взаємодія в соціальному контексті. Комунікація зазвичай включає в себе відправника (джерело) і одержувача. Вона передбачає, що співрозмовники обмінюються сигналами. Ці сигнали можуть бути вербальними або невербальними, графічними, жестикуляційними або візуальними (фотографічними). По суті, комунікація передбачає використання кодів, які здійснюються за допомогою очей, рухів тіла або звуків, що видаються голосом. Яким би способом це не відбувалося, завжди є процес, в якому хтось ініціює смисловий намір, який передається співрозмовнику (реципієнту).

Таким чином, важливість соціальних комунікацій серед сучасної молоді в останні роки є бурхливим явищем. З поширенням цифрових технологій молоді люди все частіше звертаються до онлайн-платформ для спілкування, встановлення контактів і формування спільнот, при цьому уникаючи близьких зв'язків. Це призвело до об'єднання різних форм комунікації в єдину уніфіковану мережу і вплинуло на те, як молоді люди взаємодіють з навколишнім світом.

Теоретико-методологічне дослідження розвитку цього феномену виявило важливість урахування цілого ряду факторів, у тому числі, впливу культурних та соціальних норм, зміни характеру молоді, фізіологічних процесів під час

взаємодії та ролі технологій, що впливають на уникнення сучасної молоді соціальних комунікацій в двадцять першому столітті.

Щоб повністю зрозуміти уникнення соціальних комунікацій серед молоді, необхідно застосувати міждисциплінарний підхід, спираючись на психологію, соціологічні дослідження, медіа-дослідження та інші суміжні області.

Загалом вивчення об'єднання соціальних комунікацій серед молоді дає цінну інформацію про зміну характеру спілкування та взаємодії в нашому сучасному світі та має важливі наслідки для областей освіти, розвитку молоді та вивчення засобів масової інформації та комунікації.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ФЕНОМЕНУ УНИКНЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

2.1. Організація та методи дослідження уникнення соціальних комунікацій

Експериментальне дослідження вивчення психологічних чинників уникнення соціальних комунікацій, дає змогу розглядати даний феномен, як особливу систему компонентів, що є запорукою взаємодії особистості з оточенням. Закритість, замкнутість в собі особистості в різних її проявах при взаємодії з оточенням може призводити до негативних наслідків не завжди по відношенню до соціуму, а й до себе. Саме тому, дослідження причин, взаємозв'язків самоізоляції серед респондентів, є одним із головних в сучасній психологічній науці.

Дослідження щодо уникнення потребують ретельного планування та організації, а також використання багатьох методів дослідження для забезпечення достовірності та надійності результатів. Якісні методи, такі як інтерв'ю та фокус-групи, є особливо цінними для вивчення життєвого досвіду та перспектив молоді, яка уникає соціума, а також соціального та культурного контекстів, які впливають на їхню поведінку. Кількісні методи, такі як опитування та експерименти, також можуть надати важливу інформацію про поширеність і моделі уникнення спілкування та психологічні та соціальні фактори, які на це впливають [81].

Вивчення уникнення соціальної поведінки (УСС) вимагає використання різних методів дослідження, включаючи опитування самооцінки, спостереження та експериментальні маніпуляції.

Опитування самооцінки є одним із найбільш часто використовуваних методів дослідження УСС. Цей метод включає в себе прохання учасників

відповісти на запитання про їхній досвід і поведінку, пов'язану з УСС. Ці запитання можуть бути розроблені для оцінки частоти, інтенсивності та впливу УСС на різні аспекти життя людини, такі як соціальні взаємодії, емоційне благополуччя та якість життя.

Опитування самооцінки також можна використовувати для оцінки основних причин УСС. Наприклад, можна поставити запитання про досвід індивіда з соціальною тривогою, сором'язливістю або замкнутістю, а також про його сприйняття соціальних оціночних загроз і його переконання щодо соціальної компетентності.

Обсерваційні дослідження передбачають спостереження за людьми в реальних соціальних ситуаціях, щоб зібрати дані про їх поведінку в соціальному спілкуванні. Цей метод може надати цінну інформацію про прояв УСС у повсякденному житті та про те, як це впливає на соціальні взаємодії людей [72].

Наприклад, дослідники можуть спостерігати за учасниками групової розмови, щоб оцінити їхній рівень участі, зоровий контакт та іншу невербальну поведінку, яка може вказувати на УСС. Крім того, дослідники можуть використовувати відеозаписи учасників соціальних ситуацій, щоб пізніше проаналізувати їхню поведінку та соціальні взаємодії.

Експериментальні маніпуляції передбачають маніпулювання певними змінними в контрольованому середовищі для спостереження їх впливу на УСС. Цей метод дозволяє дослідникам перевірити конкретні гіпотези про причини та наслідки УСС [53].

Наприклад, дослідники можуть маніпулювати соціальною оціночною загрозою, запропонувавши учасникам виконати завдання перед великою аудиторією або поодиноці, а потім оцінити їхні рівні SCA у подальшій соціальній взаємодії. Дослідники також можуть маніпулювати соціальною підтримкою, залучаючи учасників до соціальної взаємодії з підтримуючим чи не підтримуючим союзником, а потім оцінюючи їхній рівень УСС у подальшій соціальній взаємодії.

Дослідження та їх обсяг. Найпоширенішим і найчастіше використовуваним методом діагностики у психології є метод запитання (опитувальники). Вони включають використання таких методів дослідження, як анкетування, поштові опитування, онлайн опитування, опитування на вулиці, соц.-опитування та інтерв'ю. Опитування – це метод прямого або опосередкованого збору первинної вербальної (тобто усної) інформації. Розрізняють виїзне та очне, стандартизоване (за заздалегідь складеним планом) і нестандартизоване (безкоштовне), одноразове та багаторазове опитування та опитування експертів [78].

Дослідження УСС можна організувати декількома способами, включаючи поперечні, поздовжні та інтервенційні дослідження.

Перехресні дослідження передбачають збір даних за один момент часу з вибірки осіб. Цей метод може надати цінну інформацію про поширеність УСС у загальній популяції та пов'язані з нею демографічні та психологічні фактори.

Наприклад, дослідники можуть опитати вибірку людей про їхній досвід із УСС та їхній рівень соціальної тривожності, сором'язливості та інтроверсії. Потім вони можуть проаналізувати дані, щоб визначити поширеність УСС та пов'язані з нею фактори.

Лонгітюдні дослідження включають збір даних від одних і тих самих осіб протягом певного часу. Цей метод може надати цінну інформацію про розвиток і прогресування УСС з часом і фактори, які цьому сприяють.

Наприклад, дослідники можуть опитувати вибірку людей про їхній досвід із УСС та їхній рівень соціальної тривожності, сором'язливості та інтроверсії в різні моменти часу. Потім вони можуть проаналізувати дані, щоб визначити зміни УСС з часом і фактори, які цьому сприяють.

Наступним складником методичної частини програми є обґрунтування основних методів соціологічного дослідження, що їх використовуватимуть у процесі соціологічного аналізу конкретної соціальної проблеми [66]. Обрати метод збирання соціологічної інформації, наголошує С. Вовканич, означає

обрати той чи інший шлях отримання нової соціальної інформації для виконання поставленого завдання [74].

В ході нашого дослідження розвитку феномену уникнення соціальних комунікацій сучасної молоді, була розроблена емпірична програма, яка складається з декількох етапів:

1) Підбір психодіагностичного інструментарію.

Оскільки емоційний стрес має великий вплив на загальну картину внутрішнього стану юнаків, оцінка емоційного стану рецендента є важливою в для виявлення взаємозв'язку з уникненням соціальних контактів. Рутинному моніторингу емоційного стану молоді приділяється все більше уваги, що може оптимізувати і психологічну допомогу. Через це, проаналізувавши багато методик, ми визначили, що використання опитувальника «самооцінки емоційних станів» (А. Вессман, Д. Рікс) буде необхідною частиною діагностики.

Оскільки А. Вессман, Д. Рікс припускають, що емоційні стани можна оцінювати за допомогою опитувальників, у яких респонденти оцінюють себе за допомогою серії прикметників, що описують різні емоційні стани. Розроблений ними опитувальник під складається з 40 прикметників, які описують базові для людини емоційні стани, такі як щастя, гнів, тривога та смуток.

Автори провели цю методику на вибірці студентів коледжу та виявили, що він має високу надійність і валідність. Вони також виявили, що САС може виявляти зміни в емоційному стані з часом, припускаючи, що це може бути корисним інструментом для оцінки емоційного стану в наукових і клінічних дослідженнях.

Загалом, самооцінка емоційного стану може надати цінну інформацію про поточний емоційний стан людини та може бути корисною для виявлення емоційних моделей і змін з часом, а також для визначення стратегій лікування та втручання.

Інвентаризація міжособистісних відносин В. Шутца може бути корисним інструментом для вивчення міжособистісних стосунків і емпатії сучасної

молоді в наукових дослідженнях і клінічній практиці. Цей психологічний тест, був розроблений німецьким психологом Вільгельмом Шютцем і вперше опублікований у 1958 році. Проаналізувавши джерела інформації про цей опитувальник, ми можемо сказати, що він складається з 4 шкал, кожна з яких вимірює аспект міжособистісних стосунків:

1. Шкала точки зору - вимірює, наскільки респондент хоче знати про інших людей і наскільки він піклується про них.
2. Рівень залученості – вимірює, наскільки сильно респонденти відчують себе причетними до життя інших людей.
3. Шкала розуміння – вимірює здатність респондента розуміти інших людей та їхні почуття.
4. Шкала емпатії – вимірює інтенсивність, з якою респонденти переживають почуття та переживання інших.

Дана методика доволі добре підходить нам, як інструментарій діагностики нашого питання про уникнення.

Якщо говорити про соціальний інтелект, як компонент нашого дослідження, то серед всіх оглянутих методик ми вибрали стандартну і головну методику дослідження соціального інтелекту Дж. Гілфорда та М. Саллівена.

Детально вивчивши всі матеріали і видання Дж. Гілфорда та М. Саллівенагідно, ми можемо визначити, що згідно з цією концепцією, соціальний інтелект – це здатність людини взаємодіяти з іншими людьми в соціальних ситуаціях і успішно функціонувати в групах [76].

Гілфорд вважає, що соціальний інтелект можна розвивати, а його компоненти можна вивчати та тренувати, що може покращити соціальні навички та якості нашої досліджуваної молодді. Концепція соціального інтелекту Гілфорда вплинула на багато досліджень у сфері соціальної психології та розвитку особистості. Позитивним моментом є те, що виміряти когнітивний соціальний інтелект цією методикою має бути легше, і наші результати пропонують найкращий із тестів, рекомендованих Дж. Гілфордом.

Запропонований В. Бойком підхід «Діагностика типу комунікативної установки» спрямований спочатку на виявлення негативного комунікативного ставлення особистості до інших. Крім того, технологія може виявляти ймовірний негатив у судженнях про людей і негативний особистий досвід у спілкуванні з іншими.

Обираючи цю діагностичну методику, ми спирались на те, що саме виявлені за допомогою цього опитувальника негативні комунікативні установки часто лежать в основі переходу від реального спілкування до віртуального світу.

В. Бойко у своєму опитувальнику виділив наступні ознаки негативної установки:

1. Приховувати жорстокість у поведженні з людьми та їх судженні
2. Відверто жорстокий до людей. Особистість не приховує і не пом'якшує своїх негативних суджень і переживань більшості оточуючих: висновки про них різкі, остаточні і, можливо, назавжди.
3. Розумний песимізм у судженнях про людей. Він проявляється як об'єктивно зумовлені негативні висновки щодо певних типів людей і певних взаємодіючих сторін.
4. Безмежність, тобто схильність до невиправданих узагальнень про негативні факти у сфері стосунків з партнером і при спостереженні соціальної дійсності.
5. Негативний особистий досвід спілкування з іншими. Наскільки суб'єкту життя щастить колі найближчих знайомих і партнерів по спільній діяльності (в попередніх показниках оцінювалася загальна ситуація). Якщо загальний бал вище загального середнього - 33, то діагностується значуще негативне ставлення особистості [74].

На думку В.В.Бойко, така спрямована особистісна морфологія може негативно впливати на самопочуття партнерів по спілкуванню.

І остання методика, яку ми будемо використовувати для підкріплення отриманих результатів і знаходження кореляційних зв'язків – це методика «Оцінка рівня товариськості» (В.Ф. Ряховський).

Цей тест може визначити рівень соціальної компетентності нашої молоді. Містить 16 питань. Додаючи отримані бали, класифікатор визначає, до якої з семи категорій належить предмет.

Тест поділяє випробуваних на сім категорій, які включають: замкнутий – небагатослівний і надає перевагу самотності; Дещо комунікабельний – почувається комфортно в незнайомій обстановці, але не бажає брати участь у суперечках і суперечках; Нормальний комунікабельність – Допитливість, інтерес до співрозмовників, терплячість спілкуватися з іншими, відстоювати свою точку зору, не втрачаючи самовладання; дуже комунікабельний (іноді понад норму) - допитливий, балакучий, любить дискутувати на різні питання Висловлюватися, іноді дратувати інших, охоче знайомитися з новими людьми; «сорочка для хлопчика» - комунікабельність є ключовою, знає все, любить брати участь у всіх дискусіях, переважно на несерйозні теми; патологічно комунікабельний - балакучий, багатослівний, втручається в речі, які його не стосуються, бере на себе відповідальність оцінювати його як абсолютно некомпетентна проблема, яка часто стає причиною різного роду конфліктів у його оточенні [12].

2) На другому етапі емпіричної програми здійснювався підбір експериментальної бази. Вибірку дослідження склали 40 осіб студентів, які проживають у місті Миколаєві та виявили бажання взяти участь у експерименті: 25 осіб жіночої статі віком від 17 до 21 року та 15 чоловіків віком того ж віку.

3) Третій етап емпіричної програми передбачав проведення психодіагностичного зрізу за допомогою вищезазначених методик.

4) На четвертому етапі проводилось узагальнення та порівняння результатів контрольної та експериментальної груп, формулювання висновків.

Отож, на етапі нашого емпіричного дослідження, за результатами теоретичного аналізу, було розроблено структуру лонгітюдного дослідження розвитку особистості сучасної молоді (табл. 2.1), вона складається з трьох компонентів: комунікативний, соціальний інтелект та емоційно-регулятивний. Кожен компонент, в свою чергу, містить наступні критерії: комунікативний – завуальований негативізм у стосунках із людьми, відкритий негативізм у стосунках до людей, обґрунтований негативізм у судженнях про людей, необґрунтовані узагальнення негативних фактів, негативний особистий досвід у спілкуванні з оточуючими, увімкнення, контроль, афект, комунікабельність; соціальний інтелект – здатність розуміти наслідки поведінки, здатність розуміти невербальну мову поведінки, здатність розуміти сенс слів залежно від характеру, здатність розуміти логіку розвитку складних ситуацій; емоційно-регулятивний – спокій – тривога, енергійність – втома, почуття впевненості в собі - почуття безпорадності, піднесеність – пригніченість.

Таблиця 2.1.

Компоненти, критерії та методики дослідження уникнення сучасної молоді спілкування

Компоненти	Критерії	Методики
Комунікативний	Завуальований негативізм у стосунках із людьми	Діагностика комунікативної установки (В.В. Бойко)
	Відкритий негативізм у стосунках до людей	
	Обґрунтований негативізм у судженнях про людей	
	Необґрунтовані узагальнення негативних фактів	
	Негативний особистий досвід у спілкуванні з оточуючими	

Комунікативний	Увімкнення	Опитувальник міжособистісних стосунків (В. Шутц, адаптація А.А. Рукавишникова).
	Контроль	
	Афект	
	Комунікабельність	Оцінка рівня товариськості (В.Ф. Ряховський).
Соціальний інтелект	Здатність розуміти наслідки поведінки	Дослідження соціального інтелекту (Дж. Гілфорд, М. Саллівен).
	Здатність розуміти невербальну мову поведінки	
	Здатність розуміти сенс слів залежно від характеру	
	Здатність розуміти логіку розвитку складних ситуацій	
Емоційно-регулятивний	Спокій – тривога	Самооцінка емоційних станів (А. Вессман, Д. Рікс).
	Енергійність – втома	
	Почуття впевненості в собі - почуття безпорадності	
	Піднесеність–пригніченість	

Таким чином, обраний комплекс інструментарію для вимірювання феномену уникнення соціальних комунікацій у сучасної молоді, дозволяє нам перейти до діагностичної частини дослідження.

Загалом, всебічне розуміння уникнення соціальної комунікації молодді потребує ретельного та систематичного дослідницького підходу. Використовуючи ряд методів дослідження, зосереджуючись на етичних питаннях і проводячи глибокий і детальний аналіз результатів, ми можемо отримати цінну інформацію про це складне явище та в подальшому розробити ефективні стратегії для вирішення проблемних або утруднених питань.

2.2. Якісні та кількісні показники комунікативної сфери сучасної молоді

Для дослідження комунікативної сфери респондентів були обрані психодіагностичні методики: діагностика комунікативної установки (В.В. Бойко), опитувальник міжособистісних стосунків (В. Шутц, адаптація А.А. Рукавишникова), оцінка рівня товарищкості (В.Ф. Ряховський), дослідження соціального інтелекту (Дж. Гілфорд, М. Саллівен), самооцінка емоційних станів (А. Вессман, Д. Рікс).

Психологічна база досліджування склала 40 осіб. Враховуючи особливості впливу погоди, і пори року на самопочуття досліджуваної молоді, ми склали діагностику у 2 етапи: перший – проводились опитування наприкінці осені (листопад місяць); другий – наприкінці зими-початку весни (лютий-початок березня).

25 осіб жіночої статі віком від 17 до 21 року та 15 чоловіків віком того ж віку. Вік обстежуваних – від 17 до 21 року (4 людини – 17 років, 22 людини – 19 років, 21 людини – 20 років і 3 людини – 21 рік).

Специфікою дослідження було відібрання молоді, яка складала враження «самоізолюваної» особистості від світу, проявляли небажання спілкуватися з іншими. Всі вони мешкають на території України.

Після обробки відповідей у рис. 2.1.представлені результати респондентів за загальним показником рівня комунікативності, який можна діагностувати за допомогою методики «Оцінка рівня товарищкості» (В. Ряховський).

Рис. 2.1. Результати діагностованої групи молоді за тестом на визначення рівня товарищкості

З рисунку 2.1 можна побачити, що восени у кількості опитуваних студентів-молоді (у кількості 40 осіб) не виявлено високого рівню комунікабельності, а у повторному зрізі – лише 2%, тобто 1 у однієї особи виявлено високий рівень. Кореляційні зв'язки між цими факторами впливу, ми опишемо в пункті 2.3. Середній рівень комунікативності серед вибірки, як восени, так і в зимку-навесні виявили 32% – це 13 осіб набрали бали від 9 до 24, що свідчить про нормальний рівень комунікативних здібностей. Низький рівень за шкалою комунікативності (це від 25 до 32 балів) восени набрали 68% усієї вибірки (це аж 27 осіб), а взимку-навесні – 66% (26 осіб).

Для виявлення у групі досліджуваної сучасної молоді рівня комунікативної сфери, а саме негативних установок ми підібрали «методику діагностики типу комунікативної установки» автора В. Бойко. Результати наведеної методики вказані нижче у таблиці 2.2.

**Результати дослідження комунікативної установки на двох етапах
контрольної групи молоді**

Шкали	Середні бали за шкалами	
	Осінь	Зима – початок весни
Завуальована жорстокість	20	20
Відкрита жорстокість	27	26
Обґрунтований негативізм	5	5
Буркотання	6	7
Негативний особистий досвід	11	11
Загальний рівень негативних установок	69	67

Із таблиці бачимо, що приблизно середні показники по всім шкалах на двох етапах опитування майже не змінились, у деяких збігаються – а у деяких є незначна різниця. У загальному результаті ми виявили такі статистичні дані: за шкалою завуальована жорстокість середній бал вийшов 20 (що на 1, що на 2 етапі діагностики), відкрита ворожість – 27 (восени) і 26 (зима – початок весни); обґрунтований негативізм в середньому показав бал 5 (що на 1, що на 2 етапі діагностики); буркотання отримало в середньому бал 6 і 7 (восени і взимку-на початку весни відповідно); негативний особистий досвід також виявився без змін на двох етапах діагностування – 11 балів.

Середні підрахунки загального рівня негативних установок кожного досліджуваного респондента становить на першому етапі 69 балів, на другому етапі – 67 балів. Двоє цих середніх результати показують на яскраво виражені негативні установки (від 67 балів до 100).

Опитувальник міжособистісних стосунків В. Шутца показує, що кожна людина має характерний тип соціальної орієнтації по відношенню до інших людей і що ця орієнтація визначає міжособистісну поведінку. Саме це було у

нас на меті при діагностиці молоді. Результати даної методики показані в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Середні результати дослідження міжособистісних стосунків на двох етапах контрольної групи молоді

Шкала	Середні бали за шкалами			
	Осінь		Зима – початок весни	
	Виражена поведінка	Необхідна поведінка	Виражена поведінка	Необхідна поведінка
Увімкнення	3	5	4	5
Контроль	2	3	2	3
Афект	1	2	1	2

Для легшого аналізу результатів вибірки ми підсумували середні значення по кожній шкалі методики міжособистісних стосунків. Результати отримали наступні.

Показники 0-1 і 8-9 – це дуже (екстремально) низькі та дуже (екстремально) високі бали відповідно, і поведінка людини стає компульсивною. Такі показники ми маємо за шкалою афекту у вираженій поведінці (1 набраний бал в середньому по всій обраній вибірці).

Бали 2-3 і 6-7 – у відповідних напрямках описуються низькі і високі бали та індивідуальна поведінка. Такі показники ми маємо на декілька шкалах контролю – виражена поведінка (2 бали в середньому по всій обраній вибірці) і необхідна поведінка (3 бали в середньому по всій обраній вибірці), що восени, що на початку весни-взимку. Тут результати співпали, однакові. Ще 3 бали у нас в середній статистиці на шкалі увімкнення вираженої поведінки восени.

А вже показники 4-5 – це межовий (пограничний, як пише Шутц) бал, коли люди схильні демонструвати поведінку, що пояснюється як низькими, так і високими балами. Такі бали ми маємо тільки на шкалі увімкнення: восени у

необхідній поведінці (5) та взимку-на початку весни 4 та 5 у вираженій та необхідній поведінці відповідно.

Ці оцінки зручно інтерпретувати, враховуючи середнє значення та стандартне відхилення відповідної генеральної сукупності.

Після обробки відповідей експериментальної групи молоді, у рис.2.2. представлені результати щодо визначення емоційних станів.

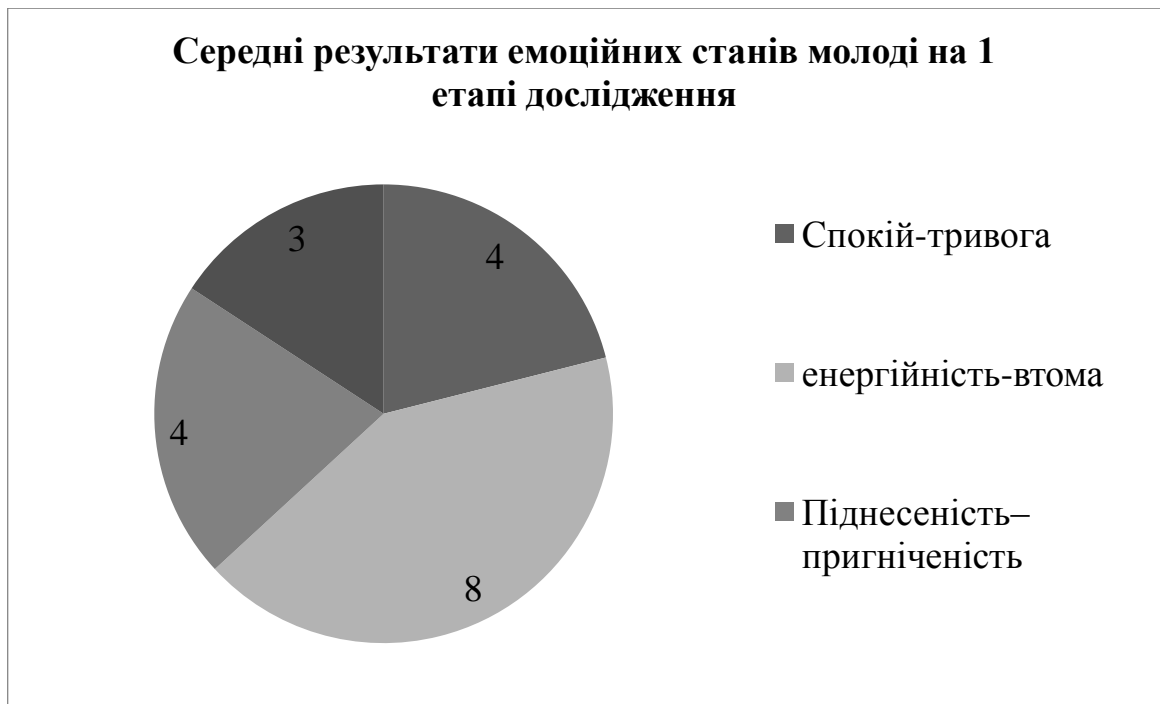

Рис. 2.2.Результати діагностовано групи молоді за тестом на визначення емоційних станів восени

Діаграма показує нам, що студенти набрали в середньому такі результати: за шкалою спокій-тривога в середньому по всій вибірці набрали 4 бали, що вказує на низький рівень, самооцінка суб'єкта буде обмеженою, тривожною, складною, нерішучою; за шкалою енергійність втома в середньому результати показали 8 балів, це достатньо високий рівень, що характеризується активністю, цілеспрямованістю, завзятливістю; на шкалі піднесеність-пригніченість середні показники отримали 4 бали, це низький рівень (1-4), такий рівень характеризується пасивністю, байдужістю, повільністю; почуття впевненості в собі-почуття безпорадності в середньому набрали 3 бали, що

також є низьким рівнем і характеризується безвідповідальність, не ініціативністю, ледачістю.

Також ми проводили повторне опитування зимою-на початку весни і отримали наступні результати, які показані на рисунку 2.3.

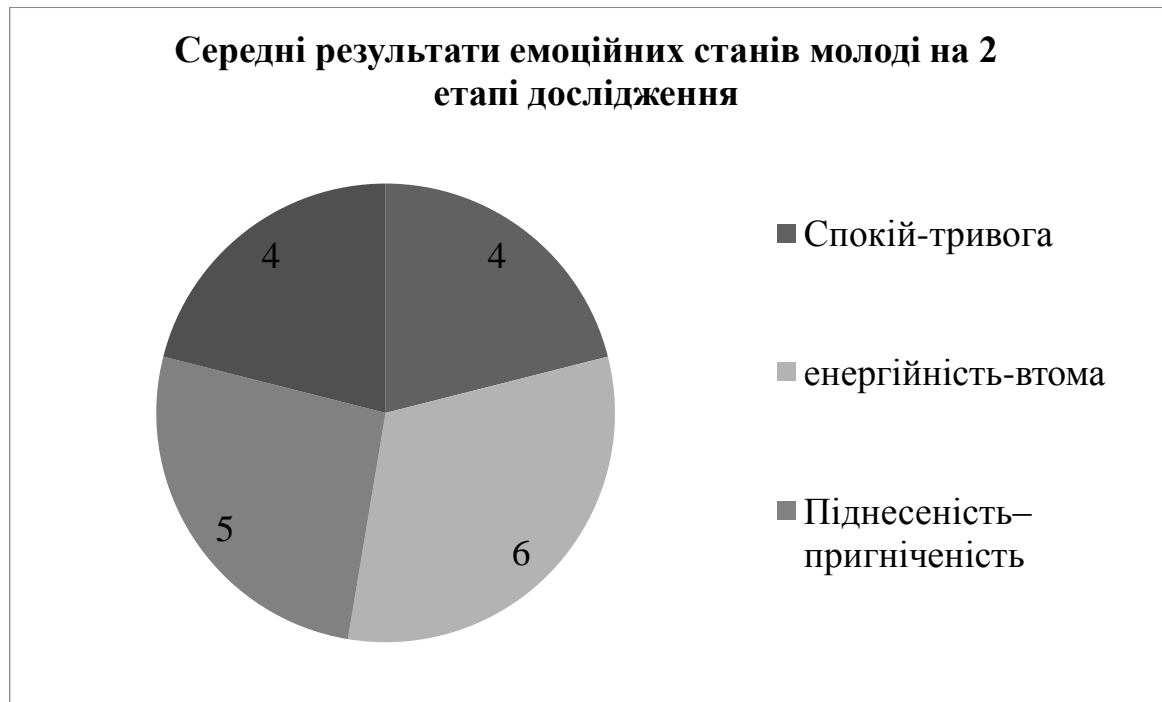

Рис. 2.3. Результати діагностовано групи молоді за тестом на визначення емоційних станів восени

У другому опитування результати трохи змінилися. А саме: на шкалі спокій-тривога в середньому по всій вибірці набрали 4 бали, такий самий результат як і на першому етапі діагностики; за шкалою енергійність втома в середньому результати показали 6 балів, це на 2 бали менше в середньому, ніж на 1 етапі; на шкалі піднесеність-пригніченість середні показники отримали 5, що перескочило з низького на середній рівень; шкала почуття впевненості в собі-почуття безпорадності в середньому набрали 4 бали, це на один бал вище, ніж при опитуванні першого разу і також входить до низького рівня.

І остання методика, яку ми проводили – це «Дослідження соціального інтелекту» (Дж. Гілфорд, М. Саллівен). Цю методику ми не проводили у два етапи, оскільки не було такої необхідності. Її роль у нашому дослідження –

підсумувати, узагальнити та знайти зв'язок з іншими чинниками уникнення сучасної молоді комунікаційних зв'язків. Результати всіх опитуваних зображені нижче, в таблиці 2.4

Таблиця 2.4.

**Результати дослідження соціального інтелекту кожного члена
вибірки**

№ Респондента	Здатність розуміти наслідки поведінки	Здатність розуміти невербальну мову поведінки	Здатність розуміти сенс слів залежно від характеру	Здатність розуміти логіку розвитку складних ситуацій	Композитна оцінка
1	3	3	4	3	3
2	3	4	3	4	3
3	1	2	2	2	2
4	4	4	4	5	4
5	3	3	3	3	3
6	4	5	5	5	5
7	2	2	1	1	2
8	1	1	1	3	1
9	2	2	2	2	2
10	4	3	3	3	3
11	3	3	4	4	3
12	1	1	2	2	1
13	2	3	3	2	2
14	4	2	1	2	2
15	3	2	2	1	2
16	4	4	4	1	3
17	3	4	4	3	3

Продовження таблиці 2.4.

18	2	3	2	3	2
19	1	2	2	2	2
20	3	3	3	3	3
21	1	1	2	2	1
22	2	3	3	2	2
23	4	2	1	2	2
24	3	2	2	1	2
25	4	4	4	1	3
26	3	4	4	3	3
27	2	3	2	3	2
28	1	2	2	2	2
29	3	3	3	3	3
30	3	3	4	3	3
31	3	4	3	4	3
32	1	2	2	2	2
33	4	4	4	5	4
34	3	3	3	3	3
35	4	5	5	5	5
36	2	2	1	1	2
37	1	1	1	3	1
38	2	2	2	2	2
39	4	3	3	3	3
40	3	3	4	4	3

З таблиці з результатами за методикою на виявлення соціального інтелекту ми бачимо, що за композитивною оцінкою з високим результатом (5 балів) мають лише дві особи, чотири особи мають низькі здібності (1бал), шістнадцять осіб,що означає переважну більшість, набрали 2 бали – це нижче

за середнє показники здібності, а 3 бали набрало шістьнадцять осіб, що означає більшість вибірки, вказує на середні здібності, і дві особи набрали результати вищі за середні (4 бали).

Пройдемо по окремим шкалам:

- шкала «Здатність розуміти наслідки поведінки»: вісім осіб набрали 1 балл, низькі комунікативні здібності; вісім людей набрало 2 бали, результати нижчі від середнього; чотирнадцять осіб набрали середні результати (3 бали); десять осіб набрало 4 бали, вище від середнього показники і 5 високих балів не набрав жоден з вибірки.

- шкала «Здатність розуміти невербальну мову поведінки»: чотири особи набрали 1 бал низькі комунікативні здібності; дванадцять людей набрало 2 бали, результати нижчі від середнього; чотирнадцять осіб набрало середні результати (3 бали); вісім людей набрали 4 бали, вище від середнього показники і 5, що показують високі показники набрали двоє людей.

- шкала «Здатність розуміти сенс слів залежно від характеру»: шість осіб набрали 1 балл, низькі комунікативні здібності; дванадцять осіб набрали 2 бали, результати нижчі від середнього; десять осіб набрали середні результати (3 бали); десять осіб набрали 4 бали, вище від середнього показники і 5, що показують високі показники набрали дві особи.

- шкала «Здатність розуміти логіку розвитку складних ситуацій»: шість людей набрали 1 балл, низькі комунікативні здібності; дванадцять осіб набрали 2 бали, результати нижчі від середнього; чотирнадцять осіб набрали середні результати (3 бали); чотири особи набрали 4 бали, вище від середнього показники і 5, що показують високі показники набрали чотири особи.

Отже, зробивши детальний аналіз результатів опитуваної нами сучасної молоді, різними методиками на діагностику комунікативної сфери, соціального інтелекту та емоційних станів, ми можемо переходити до знаходження кореляційних зв'язків між нашими результатами та виявити від чого залежить уникнення студентів від комунікаційних зв'язків.

2.3. Порівняльний аналіз особливостей компонентів комунікативної сфери молоді

Опитування сучасної молоді проводилися з метою виявлення кореляційних зв'язків між їх самопочуттям і унікаючою поведінкою.

Для дослідження любовної даного феномену були обрані психодіагностичні методики: «діагностика комунікативної установки» (В.В. Бойко), «опитувальник міжособистісних стосунків» (В. Шутц, адаптація А.А. Рукавишникова), «оцінка рівня товариськості» (В.Ф. Ряховський), «дослідження соціального інтелекту» (Дж. Гілфорд, М. Саллівен) та методика «самооцінка емоційних станів» (А. Вессман, Д. Рікс).

Психологічна база досліджування склала 40 осіб (всі студенти). Виходячи зі специфіки дослідження, були відібрані обстежувані з урахуванням особливостей комунікації з іншими та інтровертовані типи особистості. Відповідно до цього, було проведено опитування у два етапи: 1 – опитування восени, 2 етап – взимку-початок весни для того, щоб визначити чи впливає кліматичні умови на поведінку молоді.

Вік обстежуваних – від 17 до 21 року: чотири людини – 17 років, двадцять дві людини – 19 років, двадцять одна людина – 20 років і три людини 21 року.

Отже, для того, щоб перевірити різницю між рівнем комунікабельності молоді восени і взимку-навесні за методикою «Оцінка рівня товариськості» (В.Ф. Ряховський), ми використали t-критерій Стьюдента.

При загальній кількості вибірок в 40 осіб, число ступенів свободи (U) складає 38. Теоретичне значення t-критерію Стьюдента при даному числі ступенів свободи складає 1.99 при $p \leq 0.05$. У випадку, якщо $t_{\text{емпір}} > t_{\text{теор}}$ – різниця є достовірною.

Підрахунки по t-критерію Стьюдента показали, що емпіричне значення не потрапляє в зону значущості, а це означає, що отримані результати не є достовірними – $t_{\text{емпір}} = 0,5 < t_{\text{теор}} = 1.99$.

Тобто, можемо зробити висновок, що комунікативний компонент молоді не залежить від погодних умов, а є сталою ознакою.

Для того, щоб перевірити різницю між внутрішнім відчуттям особистості сучасної молоді, ми використали t-критерій Стюдента та методику «самооцінка емоційних станів» (А. Вессман, Д. Рікс).

При загальній кількості вибірок в 40 осіб, число ступенів свободи (U) складає 38. Теоретичне значення t-критерію Стюдента при даному числі ступенів свободи складає 2.02 (при $p \leq 0.05$). У випадку, якщо $t_{\text{емпір}} > t_{\text{теор}}$ – різниця є достовірною.

Підрахунки по t-критерію Стюдента показали, що емпіричне значення потрапляє в зону значущості, а це означає, що отримані результати є достовірними. Значення критерію (t) відносно достовірності різниці між емоційним станом дитини з повної та неповної родини представлено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5.

Значення t-критерію Стюдента, що отримані при визначенні достовірності відмінностей між першим і другим етапом опитування

Характеристика	Спокій - Тривога	Енергійність - Втома	Почуття впевненості в собі – почуття безпорадності	Піднесеність- пригніченість
Опитування восени і взимку- навесні	0.4	5.1	2.9	2.8

За результатами даної таблиці ми отримали такі результати: t-емпіричне за шкалою «спокій-тривога» = 0.4; t-емпіричне за шкалою «енергійність-

втома» = 5.1; t-емпіричне за шкалою «почуття впевненості в собі – почуття безпорадності» = 5; t-емпіричне за шкалою «піднесеність-пригніченість» = 2.8.

Про достовірність різниці можна сказати лише за шкалами «енергійність-втома», «почуття впевненості в собі – почуття безпорадності» та шкалою «піднесеність-пригніченість». Так як $t_{\text{теор}} = 2.02$ (при $p \leq 0.05$), то при підрахунках за критерієм Стьюдента ми отримали такі результати:

- $t_{\text{емпір}} = 5.1 > t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця є достовірною;
- $t_{\text{емпір}} = 2.9 > t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця є достовірною;
- $t_{\text{емпір}} = 2.8 > t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця є достовірною.

А ось за шкалою «Спокій –Тривога» t-емпіричне показало результат 0.4, а це означає, що $t_{\text{емпір}} = 0.4 < t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця не є достовірною.

Як зазначають багато спеціалістів, які досліджували вплив погодних та кліматичних умов на настрій та самопочуття людини, то погода може безпосередньо впливати на наш настрій.

Наприклад, сонячна погода може покращити наш настрій і підвищити рівень енергії, а похмура погода може призвести до втоми та депресії.

У той же час вплив погоди на настрій може відрізнятись від людини до людини. Люди залежать від своїх індивідуальних особливостей і біологічних ритмів. Деякі люди можуть відчувати депресію в похмурий погодний день, тоді як інші можуть почуватися краще за таких обставин.

Аналіз погоди може допомогти нам зберегти здоров'я і настрої. Наприклад, якщо ви знаєте, що ви є метеозалежними людьми, то можна вжити відповідних заходів. Зменшіть негативний вплив погоди на своє здоров'я та самопочуття.

Щоб перевірити кореляційні зв'язки між двома опитуваннями на негативізм ми також використаємо, вже перевірений нами критерій Стьюдента.

При загальній кількості вибірок в 40 осіб, число ступенів свободи (U) складає 38. Теоретичне значення t-критерію Стьюдента при даному числі ступенів свободи складає 2.02 (при $p \leq 0.05$). У випадку, якщо $t_{\text{емпір}} > t_{\text{теор}}$ – різниця є достовірною.

Підрахунки по t-критерію Стьюдента показали, що емпіричне значення потрапляє в зону значущості, а це означає, що отримані результати є достовірними. Значення критерію (t) відносно достовірності різниці між емоційним станом дитини з повної та неповної родини представлено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6.

Значення t-критерію Стьюдента, що отримані при визначенні достовірності відмінностей між першим і другим етапом опитування

Характеристика	Завуальований негативізм у стосунках із людьми	Відкритий негативізм у стосунках до людей	Обґрунтований негативізм у судженнях про людей	Необґрунтовані узагальнення негативних фактів	Негативний особистий досвід у спілкуванні з оточуючими
Опитування восени і взимку-навесні	2.3	2.42	2.33	2.57	0.35

За результатами даної таблиці ми отримали такі результати: t-емпіричне за шкалою «завуальований негативізм у стосунках із людьми» = 2.3; t-емпіричне за шкалою «відкритий негативізм у стосунках до людей» = 2.42; t-емпіричне за шкалою «обґрунтований негативізм у судженнях про людей» =

2.33; t-емпіричне за шкалою «необґрунтовані узагальнення негативних фактів» = 2.57.

Про достовірність різниці можна сказати лише за шкалами «енергійність-втома», «почуття впевненості в собі – почуття безпорадності» та шкалою «піднесеність-пригніченість». Так як $t_{\text{теор}} = 2.02$ (при $p \leq 0.05$), то при підрахунках за критерієм Стьюдента ми отримали такі результати:

- $t_{\text{емпір}} = 2.30 > t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця є достовірною;
- $t_{\text{емпір}} = 2.42 > t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця є достовірною;
- $t_{\text{емпір}} = 2.33 > t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця є достовірною.

А ось за шкалою «негативний особистий досвід у спілкуванні з оточуючими» t-емпіричне показало результат 0.35, а це означає, що $t_{\text{емпір}} = 0.35 < t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця не є достовірною.

За цими результатами можна зробити висновок, що негативний особистий досвід у спілкуванні з оточуючими не залежить від погодних умов, так як є стали досвідом. А ось відношення до людей на другому етапі змінилось.

Щоб проаналізувати чи залежить негативне ставлення до людей з емоційними переживаннями молоді у різні пори року ми використали кореляційний зв'язок Спірмена. Ми візьмемо шкалу «Загальний рівень негативних установок» з методики «Діагностика комунікативної установки» (В.В. Бойко) та загальний показник емоційного стану з опитувальника «Самооцінка емоційних станів» (А. Вессман, Д. Рікс).

При кількості вибірки в 40 осіб, число ступенів свободи (U) складає 38. Теоретичне значення критерію Спірмена при даному числі ступенів свободи складає 0.31. Якщо коефіцієнт має від'ємний знак, то кореляція має зворотній зв'язок, а якщо коефіцієнт має позитивний знак – прямий зв'язок. У випадку якщо $r_{\text{емпір}} > r_{\text{теор}}$, то залежність ознак статистично значима.

Отже, за розрахунками кореляції Спірмена ми отримали $r_{\text{емпір}} = 0.43$. Порівнюючи теоретичний і емпіричний показник ми отримали:

- $\rho_{\text{емпір}} = 0.43 > \rho_{\text{теор}} = 0.31$ – досягає рівня статистичної значущості по всім критеріям.

Загалом досліджування набрали високі результати за методикою негативних установок. Це говорить про цілком обґрунтований песимізм у судженнях про людей. Керівну позицію у структурі ставлення до окремих типів людей та інші об'єктивно зумовлені негативні висновки щодо тих чи інших аспектів взаємодії з ними.

Невиправдані узагальнення негативних фактів. Простежується чітка тенденція до поширення властивих особистості недоліків на всіх представників певної соціальної групи, роду занять, національності, соціального статусу тощо. Загальний показник негативних комунікативних установок: Низький.

Наші дослідження зв'язку між погодою та психологічними змінами дали неоднозначні результати. Частково ця різниця може бути пов'язана з тим, що на психологічний вплив погоди впливають два важливі чинники: сезон і час перебування на вулиці. У двох пов'язаних дослідженнях приємна погода (вища температура або атмосферний тиск) була пов'язана з кращим настроєм, кращою пам'яттю та «покращеними» когнітивними стилями, асоціювалися зі збільшенням часу, проведеного на відкритому повітрі та покращенням комунікативних навичок молоді.

Опитувальник міжособистісних стосунків В. Шутца містить 3 шкали: увімкнення, контроль та афект. Шкала увімкнення це те, що потрібно, щоб побудувати та підтримувати задовільні стосунки із соціумом, взаємодіяти з іншими для створення взаємодії та співпраці на цій основі. Шкала контролю, ця вимога визначається як необхідність створення та зберігання задовільні стосунки, засновані на контролі та владі. І шкала афекту визначається як потреба розвивати та підтримувати задовільні стосунки з іншими, засновані на любові та емоційному зв'язку.

Тож, щоб перевірити кореляційний зв'язок між трьома шкалами комунікативної методики, ми знов звернемось до критерію Стьюдента.

При загальній кількості вибірок в 40 осіб, число ступенів свободи (U) складає 38. Теоретичне значення t-критерію Стьюдента при даному числі ступенів свободи складає 2.02, при $p \leq 0.05$. У випадку, якщо $t_{\text{емпір}} > t_{\text{теор}}$ – різниця є достовірною. Підрахунки по t-критерію Стьюдента за кожною шкалою можна побачити у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Значення t-критерію Стьюдента, що отримані при визначенні достовірності відмінностей між першим і другим етапом опитування

Шкала	Увімкнення	Контроль	Афект
Виражена поведінка	2.13	0.74	0.47
Необхідна поведінка	0.3	0.4	0.32

За результатами даної таблиці ми отримали такі результати (виражена поведінка): t-емпіричне за шкалою «Увімкнення» = 2.13; t-емпіричне за шкалою «Контроль» = 0.74; t-емпіричне за шкалою «Афект» = 0.47.

За результатами даної таблиці ми отримали такі результати (необхідна поведінка): t-емпіричне за шкалою «Увімкнення» = 0.30; t-емпіричне за шкалою «Контроль» = 0.40; t-емпіричне за шкалою «Афект» = 0.32.

Про достовірність різниці можна сказати лише за однією шкалою увімкнення (виражена поведінка). Так як $t_{\text{теор}} = 2.02$ (при $p \leq 0.05$), то при підрахунках за критерієм Стьюдента у нас вийшло, що $t_{\text{емпір}} = 2.13 > t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця є достовірною.

А ось за всіма іншими шкалами методики різниця недостовірна, так як t-критерій емпіричний вийшов менше, ніж теоретичний.

- $t_{\text{емпір}} = 0.3 < t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця не є достовірною;
- $t_{\text{емпір}} = 0.74 < t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця не є достовірною;
- $t_{\text{емпір}} = 0.4 < t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця не є достовірною;

- $t_{\text{емпір}} = 0.47 < t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця не є достовірною;
- $t_{\text{емпір}} = 0.32 < t_{\text{теор}} = 2.02$ – різниця не є достовірною;

Такі підрахунки тільки підтверджують те, що комунікативний компонент особистості не залежить від погодних та кліматичних умов.

Останнім підрахунком у цьому дослідженні буде коефіцієнт рангової кореляції Спірмена двох методик – «Дослідження соціального інтелекту» (Дж. Гілфорд, М. Саллівен) та «Оцінка рівня товарищескості» (В.Ф. Ряховський).

В ході вивчення феномену уникнення соціальної комунікація виникла гіпотеза про те, що молодь уникає спілкування через недорозвинений соціальний інтелект в дитинстві, тому ми застосували цей коефіцієнт для перевірки.

Отже, при кількості вибірки в 40 осіб, число ступенів свободи (U) складає 38. Теоретичне значення критерію Спірмена при даному числі ступенів свободи складає 0.31. Якщо коефіцієнт має від'ємний знак, то кореляція має зворотній зв'язок, а якщо коефіцієнт має позитивний знак – прямий зв'язок. У випадку якщо $\rho_{\text{емпір}} > \rho_{\text{теор}}$, то залежність ознак статистично значима.

За формулою рангової кореляції Спірмена ми отримали $\rho_{\text{емпір}} = -0.282$. Порівнюючи теоретичний і емпіричний показник ми отримали:

- $\rho_{\text{емпір}} = -0.282 < \rho_{\text{теор}} = 0.31$ – не досягає рівня статистичної значущості по всім критеріям.

Взагалі вимірювання абстрактного (соціального) інтелекту, який точніше називається «розумові здібності», розроблялися і вдосконалювалися, і до сьогодні вони забезпечують надійні і валідні інструменти, які є корисним доповненням до індивідуальної діагностики в клініках, школах і соціальних установах, для вступу до коледжу і професійної орієнтації.

Проте часто можна спостерігати, що молодь, здатна розв'язувати абстрактні математичні рівняння, не завжди є хорошими компаньйонами і що успішні продавці можуть бути нездатними зрозуміти проблеми, які вимагають здатності до абстрактного мислення. Очевидно, що в хорошій соціальній

адаптації та «вмінні ладнати з оточуючими» задіяно щось більше, ніж просто високі розумові здібності.

Наше дослідження взаємодії соціального інтелекту з іншими компонентами особистості, пропонується для обговорення як наукове дослідження. Воно ґрунтується на деяких фактах і деяких гіпотезах щодо цих фактів, які, як видається, пропонують плідні напрямки для подальших досліджень.

Тож, якщо проаналізувати всі наші підрахунки, то можна стверджувати, щопередумовами уникнення живих соціальних контактів у сучасної молоді можуть бути такі: невміння будувати стосунки або зберігати дружні відносини з іншими людьми; зміна місця навчання або місця проживання; невдалий досвід спілкування з однолітками; неблагополучні стосунки в сім'ї, університеті, колективі (за субкультурою); формування низької самооцінки; залежність від онлайн-спілкування та ін.

Якщо казати про впевненість в собі, то ми наглядно бачимо результати за шкалою «впевненість в собі – почуття безпорадності» низькі середні показники, в основному це було 3-4 бали, що вказує на неприйняття власного Я.

Поведінка людини – це складна система її стосунків з оточуючими людьми. Відсутність гарного виховання і культури спілкування в ранньому віці сприяє формуванню в юнаків негативних характерологічних рис, що згодом веде до її соціальної дезадаптації, відчуженості, підвищує ризик до соціальної самоізоляції.

Хоча соціальна ізоляція зазвичай переживається як форма особистого стресу, її джерела глибоко вкорінені в соціальній організації сучасного світу. Зі зростанням ізоляції та атомізації значна частина нашої щоденної взаємодії відбувається з тими, хто нам незнайомий і з ким ми не маємо постійних соціальних зв'язків.

Окрім внутрішніх чинників, які ми продіагностували, прийнято вважати однією з обставин уникнення контактів у молоді – широкий вплив інтернет-мереж для спілкування. При живій взаємодії людина зчитує не тільки

вербальні, а ще й невербальні прояви свого співрозмовника: усмішка під час розмови, оціночний погляд, широкі жести руками або блиск у очах. Всі ці показники дають інформацію людині, які емоції проживає співрозмовник, яке в нього ставлення до оточуючих, як він себе почуває тощо. Через це сучасна молодь губиться і не знає як відповідати на такі жести. Кращим шляхом уникнення такої незручної ситуації для них є – спілкування через соціальні мережі.

Не дивлячись на те, що така ізольованість від взаємодії з людьми, з психологічної точки зору, може принести труднощі у подальшій комунікації з товариством, деякі наукові дослідження довели, що певні такі асоціальні риси людської поведінки, особистості та пізнання мають кілька корисних еволюційних переваг: риси інтровертності, відстороненості можуть захистити людину від імпульсивних і небезпечних соціальних ситуацій завдяки зниженій імпульсивності та винагороді. Часте добровільне усамітнення стимулює творчість і може дати людям час подумати, попрацювати, поміркувати та легше побачити корисні моделі.

Результати опитування показують, що соціальні та аналітичні функції мозку є взаємовиключними. Маючи це на увазі, можна стверджувати, що молодь, яка приділяє менше часу або інтересу до соціалізації, частіше використовували аналітичну частину мозку і, таким чином, часто відповідали за розробку стратегій полювання, створення інструментів і виявлення корисних моделей у навколишньому середовищі загалом. як для власної безпеки, так і для безпеки групи.

Щоб не казати про те, що проводити час на самоті це завжди погано, треба зауважити, що може бути корисним, якщо робити це правильно – що певні завдання та процеси мислення найкраще виконувати без будь-кого іншого, і що навіть найбільш соціально вмотивовані серед нас повинні регулярно бути приділяти час собі, якщо ми хочемо мати всебічно розвинену особистість і бути здатними до зосередженості та творчого мислення.

Висновки до другого розділу

В ході дослідження феномену уникнення соціальної комунікації сучасної молоді ми використовували наступний комплекс для діагностики: «діагностика комунікативної установки» (В.В. Бойко), «опитувальник міжособистісних стосунків» (В. Шутц, адаптація А.А. Рукавишнікова), «оцінка рівня товариськості» (В.Ф. Ряховський), «дослідження соціального інтелекту» (Дж. Гілфорд, М. Саллівен) та методика «самооцінка емоційних станів» (А. Вессман, Д. Рікс).

Метою всього дослідження було визначити роль та комунікативні особливості молоді в сучасному суспільстві.

Загальна вибірка емпіричної частини становила 40 осіб студентів, які проживають у місті Миколаєві та виявили бажання взяти участь у експерименті: 25 осіб жіночої статі віком від 17 до 21 року та 15 чоловіків віком того ж віку.

Таким чином, ефективна організація та методи підтримки унікальності соціальних комунікацій мають вирішальне значення у сучасному світі, особливо у комунікативній сфері сучасної молоді.

На етапі нашого емпіричного дослідження за результатами теоретичного аналізу також було сформульовано лонгitudну структуру дослідження розвитку особистості сучасної молоді, яка складається з трьох компонентів: комунікації, соціального інтелекту та соціальної компетентності. регуляція емоцій.

Для розуміння динаміки та тенденцій у комунікативній сфері молоді необхідно враховувати як якісні, так і кількісні показники комунікації. Порівняльний аналіз компонентів комунікативної сфери молоді також необхідний виявлення особливостей і відмінностей їх стилів і переваг спілкування. Розуміючи ці аспекти комунікативної сфери молоді, ми можемо створювати ефективні стратегії та програми, які сприятимуть здоровому та змістовному спілкуванню серед молоді, налагодженню позитивних відносин та

підвищенню соціальної згуртованості.

Підсумовуючи розрахунки, можна сказати, що на комунікативний компонент особистості впливає як емоційні стани людини, так і особистий досвід. Якщо проаналізувати всі наші розрахунки, отримані за допомогою діагностичних методик, то можна сказати, що передумовами для того, щоб молоді люди сьогодні уникали особистої соціалізації, можуть бути: невміння налагоджувати стосунки чи підтримувати дружні стосунки з іншими; зміна місця навчання або місця проживання; досвід. невміння спілкуватися з однолітками; дисфункціональні стосунки в сім'ї, коледжі, групі (за субкультурою); розвиток низької самооцінки; залежність від онлайн-спілкування тощо.

ВИСНОВКИ

У даній роботі представлено теоретико-методологічний підхід до вивчення феномену уникнення сучасної молоді комунікативних зв'язків, визначення механізмів їх формування та кореляційні зв'язки між компонентами особистості.

Відповідно до завдань дослідження, ми можемо сформулювати наступні висновки:

1) Підсумовуючи огляд сучасних тенденцій дослідження соціальної комунікації молоді та її практичного застосування, можна побачити, що це важлива передумова наукового прогресу та основа динамічного розвитку соціальної комунікації та соціальних відносин.

Будь-яке суспільство, принципово відмінне від своїх історичних попередників, характеризується насамперед новою якістю суспільного життя, створенням «нової людини» та соціальної структури якісно нової. В інформаційному суспільстві ця нова якість включає надання людям певного роду знань, що вимагає радикальних змін у всій системі суспільних відносин (політичних, правових, духовних, соціальних і т.д.).

Процес спілкування є необхідною передумовою становлення, розвитку та функціонування всіх соціальних систем, оскільки забезпечує зв'язки між людьми та спільнотами, надає можливості для взаємозв'язків, передачі між поколіннями, накопичення та передачі соціального досвіду, його збагачення, організації спільної діяльності, досягнення культури всюди.

У системі способу життя молоді відбувається процес формування соціально-професійного та морального характеру особистості. Основною особливістю студента є формування особистості, яка проходить процес соціалізації, тобто засвоєння соціальних норм і цінностей, формування моделей поведінки та ролей і статусних очікувань. Саме в цей період, на тлі безпрецедентного скорочення можливостей людської взаємодії,

безпрецедентного стрибка цифровізації та інтенсивного розвитку віртуальних форм спілкування впливають на соціальне життя молоді.

2.) Аналізуючи літературу, пов'язану з вивченням психологічних бар'єрів молоді, то мова може йти лише про практичні комунікативні бар'єри, що перешкоджають взаємодії та успішній комунікації (на фазі контакту це переважно недостатнє володіння вміннями, уміннями та навичками соціального діалогу), а також про психологічні бар'єри, які переважно заважають взаєморозумінню, і головне, ті, що перешкоджають взаєморозумінню та ускладнюють взаємодію. До останніх відносяться забобони, забобони та соціальні стереотипи.

3.) В ході дослідження була розроблена програма емпіричного дослідження та обрана відповідно меті система дослідницьких процедур, спрямованих на вивчення феномену уникнення. Було експліковано покомпонентний склад ознак досліджуваного явища, який складався із емоційного та поведінкового компонентів. На основі яких був сформований психодіагностичний комплекс методик які склали: «діагностика комунікативної установки» (В.В. Бойко), «опитувальник міжособистісних стосунків» (В. Шутц, адаптація А.А. Рукавишнікова), «оцінка рівня товариськості» (В.Ф. Ряховський), «дослідження соціального інтелекту» (Дж. Гілфорд, М. Саллівен) та методика «самооцінка емоційних станів» (А. Вессман, Д. Рікс).

Дослідження проводилось у два зрізи: 1 зріз проводився восени, а 2 зріз – наприкінці зими-початку весни. Як відомо всім, перепади настрою через дощ, сніг, град, сильний вітер, спеку або холод зустрічались майже в кожного. Саме цей чинник ми вирішили розглянути теж у своєму дослідженні і знайшли певні зміни у емоційній сфері нашої опитуваної молоді.

4.) Отриманні результати за обраними п'ятьма методиками на дослідження різних компонентів особистості, що впливають на рівень комунікації ми зобразили у таблицях та діаграмах. Присутні певні відмінності між показниками першого та другого зрізу. Цю різницю показала майже кожна

обрана нами методика. Найбільш явними відмінностями показала шкала емоційних станів. Шкала дослідження міжособистісних стосунків теж показали свою відмінність.

5.) Задля перевірки достовірності результатів нашої експериментальної групи та перевірки окреслених гіпотез щодо феномену уникнення, ми використали методи математичної статистики.

Підрахунки за t-критерієм Стьюдента ми застосували для шкал першого і другого зрізу методики «Оцінки емоційних станів» та «Діагностика комунікативної установки». Результати по шкалам методики на емоційно-регулятивний компонент показало: Енергійність–Втома, Почуття впевненості в собі – почуття безпорадності та Піднесеність – пригніченість показали достовірність різниці, а шкала спокій-тривога не пройшла в зону достовірності різниці. Всі шкали опитувальника на негативізм, окрім шкали «негативний особистий досвід у спілкуванні з оточуючими», показало достовірність різниці.

За цими результатами можна зробити висновок, що негативний особистий досвід у спілкуванні з оточуючими не залежить від погодних умов, так як є стали досвідом. А ось відношення до людей на другому етапі змінилось.

Загалом, щоб проаналізувати чи залежить негативне ставлення до людей з емоційними переживаннями молоді у різні пори року ми використали кореляційний зв'язок Спірмена і отримали емпіричне значення 0.43, що більше за теоретичне 0.31, що показує, що воно досягає рівня статистичної значущості по всім критеріям.

А ось якщо взяти комунікативний компонент, то за критерієм Стьюдента ми перевірили міру різниці за шкалами Опитувальника міжособистісних стосунків В. Шутца і результати 5 з 6 шкал показали не достовірність різниці, що підтверджують те, що деякі складові комунікативного компоненту особистості не залежить від погодних та кліматичних умов.

Останніми підрахунками у цьому дослідженні був коефіцієнт рангової кореляції Спірмена двох методик – «Дослідження соціального інтелекту»

(Дж. Гілфорд, М. Саллівен) та «Оцінка рівня товариськості» (В.Ф. Ряховський). В ході вивчення феномену уникнення соціальної комунікація виникла гіпотеза про те, що молодь уникає спілкування через недорозвинений соціальний інтелект в дитинстві, тому ми застосували цей коефіцієнт для перевірки. За результатами коефіцієнту рангової кореляції Спірмена ми отримали, що емпіричне значення дорівнює -0.28 , що є менше за теоретичне, яке дорівнює 0.31 і не досягає рівня статистичної значущості по всім критеріям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнаутова В. В. Масові комунікації як культурний феномен глобалізації. *Науковий вісник*. 2019. № 21. с. 276 - 282
2. Баранова Н.В. Вплив соціальних мереж на самооцінку та самооцінку сучасної молоді. *Український психологічний журнал*, 2019. с.21-27.
3. Бондаренко І. В. Психологічні аспекти формування унікальних соціальних комунікацій у сучасної молоді. *Науковий вісник Чернігівського державного педагогічного університету*. 2019. с.77-81.
4. Бреслав Г. Психологія емоцій. Київ, 2004. 544 с.
5. Вердербер Р. Психологія спілкування. *Media Груп*. 2005. 178 с.
6. Власенко О. І. Роль навчальних закладів у формуванні унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2022. с.67-73.
7. Возняк Г. В. Роль соціального капіталу у формуванні унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді. *Науковий вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління* . 2019, с.82-89.
8. Гнатейко О. Т. Вплив віртуального спілкування на формування унікальних соціальних комунікацій у сучасної молоді. *Науковий вісник Національного університету водного господарства та інженерії природокористування* . 2022. с. 65-71.
9. Гончарук Н. Р. Особливості формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді в епоху цифровізації. *Науковий вісник Національного гірничого університету*. 2021. с.81-86.
10. Гофман І. Ритуал взаємодії: Есе про поведінку віч-на-віч. Київ, 1967. 267 с.
11. Гришко О.П. Роль спілкування однолітків у формуванні системи цінностей сучасної молоді. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Чернівці, 2018. с.32-38.

12. Гурвен М., Рюдєн ф. К., Штігліц Д., Каплан Г., Родрігес Д. Е. Еволюційна придатність рис особистості в дрібному натуральному суспільстві . Еволюція та поведінка людини. 2013. 106 с.
13. Демченко О. Н. Соціальні мережі як чинник формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді. *Науковий вісник Криворізького національного університету*. 2022. с.32-38.
14. Дубов Д. В. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості. Київ, 2019. 64 с.
15. Євтушенко К. О. Психолого-педагогічні умови формування унікальних соціальних комунікацій у сучасної молоді. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2019, с. 163-169.
16. Зінченко О. Г. Роль психологічних факторів у формуванні унікальних соціальних комунікацій у сучасної молоді. *Науковий вісник НПУ імені Драгоманова. Серія: Психологічні науки*. 2021. с.117-124.
17. Іванова С. Л. Психологічні фактори формування унікальних соціальних комунікацій у сучасної молоді. *Науковий вісник Львівського державного університету фізичної культури*. 2023. с.68-73.
18. Іванченко В.Д. Особливості комунікативної поведінки сучасної молоді в умовах глобалізації. *Психологічний журнал*. Київ, 2020. с.29-36.
19. Калужна О. Л. Особливості формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді в полікультурному середовищі. *Науковий вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка і психологія*. 2018, с. 106-111.
20. Квіт С. М. Масові комунікації. Київ, 2018. с.206.
21. Коваленко А. І. Вплив соціальних мереж на формування міжособистісних стосунків сучасної молоді. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Луцьк, 2021. с.27-33.
22. Коломінський Я. О. Психологія спілкування. Мінськ, 1974. 268с.

23. Корнієнко О. Л. Роль навчальних закладів у формуванні унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді. *Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і менеджменту*. 2019. с.113-117.
24. Корягіна Н. О., Антонова Н. В., Овсяннікова С. В.. Психологія спілкування. Київ, 2015. С. 437-437.
25. Красницька О. А. Вплив Інтернет-технологій та ресурсів на інформаційну культуру студентської молоді. URL: www.mdgu-kid.at.ua/publ/vpliv_internet_tekhnologij_ta_resursiv_na_informacijnu_kulturu_studentskoji_molodi/1-1-0-30.
26. Криворучко А. А. Вплив віртуального спілкування на формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді. *Науковий вісник Запорізького національного університету. Серія: Педагогіка*. 2020. с.78-84.
27. Курбан О. В. Соціальна комунікація в системі сучасного наукового знання. *Інформаційне суспільство*. Київ, 2019. №10. с. 309 - 313
28. Максименко С. Д. Формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді в умовах суспільних трансформацій. *Науковий вісник Тернопільського національного економічного університету. Серія: Економічні науки*. 2020. с.93-98.
29. Матвійчук П. О. Вплив глобалізації на формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Педагогіка, психологія, соціологія*. 2019, с. 88-94.
30. Мельничук О. П. Роль унікальних соціальних комунікацій у розвитку особистості сучасної молоді. *Науковий вісник Вінницького національного аграрного університету*. 2018. с.62-67.
31. Михальчук Л. Г. Формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді в умовах інформаційного суспільства. *Науковий вісник Національного університету водного господарства та інженерії природокористування. Серія: Педагогіка. Психологія. Соціологія*. 2020, с. 106-112.

32. Морозова О. М. Роль властивостей особистості у формуванні унікальних соціальних комунікацій сучасної молоді. *Науковий вісник Бердянського державного педагогічного університету*. 2021. с.93-98.

33. Назаренко В. В. Психологічні механізми формування та розвитку унікальних соціальних комунікацій у сучасної молоді. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. с.108-116.

34. Оксенюк О. О. Вплив сімейних цінностей на формування унікальних соціальних комунікацій у сучасної молоді. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Педагогіка, психологія, соціологія*. 2022. с.87-94.

35. Омелянюк С.Л. Дискурсивні характеристики соціальних мереж та їх вплив на соціальну зрілість молоді. Теоретичні і прикладні проблеми психології. Київ, 2022. 112 с.

36. Палій В. П. Особливості спілкування у віртуальному просторі сучасної молоді. *Науковий вісник Національного університету «Острозька академія»*. 2019. с.107-112.

37. Пахаренко С. О. Особливості формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді в умовах урбанізації. *Науковий вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2018. с.110-116.

38. Пиголенко І. В. Інтернет-технології та їх вплив на зміни цінностних орієнтирів студентів технічного ВНЗ у трансформаційному суспільстві / Український соціум. серія соціологія, політика, економіка, педагогіка. Київ, 2015. № 5. С. 66-77.

39. Пилипенко Д. В. Інтернет у соціальній структурі суспільства. *Соціальні технології*. 2019. № 42. с. 19-25.

40. Пилипенко С. Л. Роль комунікаційних технологій у розвитку унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. 2020. с. 78-85.

41. Письмак О. О. Роль спілкування у формуванні унікальних соціальних комунікацій сучасної молоді. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2019, с. 114-119.
42. Різун В. В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій. URL: www.journlib.univ.kiev.ua/Nacherky_do_metologiyi.pdf
43. Романенко Н. В. Формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді в контексті соціальних медіа. *Науковий вісник Національного університету «Києво-Могилянська академія»*. Серія: Педагогіка, психологія. 2021. с. 89-94.
44. Руденко П. О. Вплив соціокультурних факторів на формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді. *Науковий часопис Полісся*. 2021. с. 104-109.
45. Сердюк О. О. Унікальні соціальні комунікації як чинник соціалізації сучасної молоді. *Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету*. Серія: Педагогіка і психологія. 2019. с.105-111.
46. Скалацький В. М. Автореф. дис. канд. філософ. наук: 09.00.03 / В.М. Скалацький. Київ, 2016. с. 17
47. Скорик К. В. Унікальні соціальні комунікації як чинник емоційного благополуччя сучасної молоді. Київ, 2020. с. 69-76.
48. Соколова А. І. Розвиток комунікативних навичок у процесі формування унікальних соціальних комунікацій сучасної молоді. *Науковий вісник Одеського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка і психологія. 2022. с. 90-96.
49. Соловйова М. К. Формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді в контексті освітньої діяльності. *Науковий вісник НУБіП України*. Серія: Педагогіка, психологія. 2020, с.179-186.
50. Суходоля Т. А. Вплив позакласної роботи на формування унікальних соціальних комунікацій у сучасної молоді. *Науковий вісник Черкаського державного технологічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2019. с.83-88.

51. Тихонова С. В. Комунікаційна революція сьогодні: Інформація та мережа. Полісся, 2019. с. 53-64.
52. Третякова І. О. Формування унікальних соціальних комунікацій у сучасної молоді в контексті соціалізації. *Науковий вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. с. 51.
53. Філіпова Л. Я. Інформаційно-комуникативні прояви ресурсного потенціалу Інтернету. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2010. №2. с. 44-48.
54. Філіпова Л.Я. Інтерактивні комунікації в структурі дистанційного навчання. *Документознавство, Інформологія : наук. журнал*. №4. Київ, 2018. с.59-63.
55. Фоміна А. Н. Формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді в умовах глобалізації. *Науковий вісник Запорізького національного університету. Серія: Педагогіка*. 2020. с. 90-96.
56. Харламова І. В. Роль сімейних цінностей у формуванні унікальних соціальних комунікацій сучасної молоді. 2020. с. 80-85.
57. Хомякова О. Т. Формування унікальних соціальних комунікацій серед сучасної молоді в контексті регіональної культури. *Науковий вісник Кіровоградського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2019. с. 89-95.
58. Шавкун І. Г. Сутність та атрибути комунікації в умовах глобалізації. *Наук. вісник: зб. наук. праць*. 2018. Вип. 35. с. 260-267.
59. Шевчук О. Б. Інформаційне Суспільство: бути чи не бути. Київ, 2021. с.103.
60. Яременко І. О. Проблема комунікації в сучасному суспільстві та шляхи її розв'язання у світлі теорії комуникативної дії. *Зб. наукової літератури*. Кривий Ріг. Вип. 7. 2018 р. с. 361-379.
61. Aron E. The highly sensitive person: How to thrive when the world overwhelms you. New York : Carol Pub. Group, 1996. 251 p.
62. Baron-Cohen, Simon. The Pattern Seekers. Chicago, 2020. 153 с.

63. Burns D. D. *The Feeling good handbook*. New York : A Plume Book / Penguin, 1989. 587 p.
64. Cain S. *Quiet: The Power of Introverts in a World That Can't Stop Talking*. Random House Audio, 2018.
65. Carnegie D. *How to win friends & influence people*. THE Musson Book CO, 1938. 312 p.
66. Chapman G. *The 5 Love Languages of Teenagers: The Secret to Loving Teens Effectively*. Northfield Publishing, 2016. 304 p.
67. Covey S. R. *7 Habits of Highly Effective People: Powerful Lessons in Personal Change*. Simon & Schuster, Limited, 2011. 384 p.
68. *Crucial Conversations: Tools for Talking When Stakes Are High*, Second Edition / K. Patterson et al. Brilliance Audio, 2013.
69. DeVito Joseph A. *The interpersonal Communication Book*. Longman, 2001. 424 p.
70. Dweck C. S. *Mindset: The new psychology of success*. New York : Random House, 2006. 288 p.
71. Floyd K. *Loneliness Cure: Six Strategies for Finding Real Connections in Your Life*. Adams Media Corporation, 2015.
72. Garcia H. *Power of Communication: Skills to Build Trust, Inspire Loyalty, and Lead Effectively*. Pearson Education, Limited, 2012.
73. Hanh T. N. *Art of Living*. HarperCollins Publishers, 2023.
74. Kahneman D. *Thinking, Fast and Slow*. Worth Publishers, Incorporated, 2013.
75. Krakauer J. *Into the Wild*. United States, 1996. 224 p.
76. Mazlish E., Faber A. *How to Talk So Teens Will Listen and Listen So Teens Will Talk*. Collins, 2005. 224 p.
77. Peck M. S. *Road Less Traveled: A New Psychology of Love, Traditional Values and Spiritual Growth*. Touchstone, 2012. 320 p.

78. Shipp J. *Grown-Up's Guide to Teenage Humans: How to Decode Their Behavior, Develop Unshakable Trust, and Raise a Respectable Adult*. HarperCollins Publishers, 2017.

79. Siegel D. J. *Brainstorm: The power and purpose of the teenage brain*. New York : Jeremy P. Tarcher/Penguin, a member of Penguin Group (USA), 2015. 334 p.

80. Steinberg L. *Adolescence*. 2nd ed. Mcgraw-Hill College, 1989. 480 p.

81. Stone D., Patton B., Heen S. *Difficult Conversations: How to Discuss What Matters Most*. Penguin Books, Limited, 2011. 352 p.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

«Методика самооцінки емоційного стану» (Вессмана-Рікса).

Методика самооцінки емоційного стану була розроблена американськими психологами А. Уессманом і Д. Ріксом. Вона є простим опитувальником для самооцінки емоційних станів (наводиться її скорочений варіант). Вимірювання в цій методиці проводиться за десятибальною системою.

Інструкція: Виберіть у кожному із запропонованих наборів тверджень те, яке найточніше відображає Ваш стан зараз. Номер твердження, вибраного з кожного набору, обведіть кружечком у відповідному рядку реєстраційного бланку.

Список тверджень за всіма шкалами

«Спокійність – тривожність»

10. Цілковита спокійність. Непохитно впевнений у собі.
9. Виключно холонокровний, на рідкість впевнений і нехвилююся.
8. Відчуття повного благополуччя. Впевнений і відчуваю себе невимушено.
7. В цілому впевнений і вільний від стурбованості.
6. Ніщо особливо мене не турбує. Почуваю себе більш-менш невимушено.
5. Дещо занепокоєний, відчуваю себе скуто, трохи стривожений.
4. Переживаю деяку занепокоєність, страх, неспокій або невизначеність. Знервований, хвилююся, роздратований.
3. Значна невпевненість. Вельми травмований невизначеністю. Відчуваю страхи.
2. Величезна тривожність, занепокоєність. Знищений страхом.
1. Повністю збожеволів від страху. Втратив розум. Наляканий труднощами, які не розв'язати.

«Енергійність – втомленість»

10. Поривання, що не знає перешкод. Життєва сила виплескується через край.

9. Життєздатність, величезна енергія, що б'є через край, сильне прагнення до діяльності.

8. Багато енергії, сильна потреба у дії.

7. Почуваю себе свіжим, у запасі значна енергія.

6. Почуваю себе досить свіжим, у міру бадьорий.

5. Злегка втомився. Лінощі. Енергії не вистачає.

4. Доволі стомлений. У запасі не дуже багато енергії.

3. Велика стомленість. Млявий. Мізерні ресурси енергії.

2. Жахливо стомлений. Майже виснажений і практично не здатний до дії.

Майже не залишилося запасів енергії.

1. Абсолютно видихався. Нездатний навіть до самого незначного зусилля.

«Піднесення – пригніченість»

10. Сильний підйом, запальні веселощі.

9. Збуджений, у піднесеному стані. Сприймає все із захватом.

8. Збуджений, у доброму настрої.

7. Почуваю себе дуже добре. Життєрадісний.

6. Почуваю себе доволі добре, “в порядку”.

5. Почуваю себе трохи пригніченим, “так собі”.

4. Настрій пригнічений і дещо сумний.

3. Пригноблений і почуваю себе дуже пригніченим. Настрій безумовно

сумний.

2. Дуже пригнічений. Почуваю себе просто жахливо.

1. Крайня депресія і зневір'я. Пригнічений. Усе чорно й сіро.

«Впевненість у собі – безпорадність»

10. Для мене немає нічого неможливого. Зможу зробити все, що захочу.

9. Відчуваю велику впевненість у собі. Впевнений у своїх звершеннях.

8. Дуже впевнений у своїх здібностях.

7. Відчуваю, що моїх здібностей достатньо й мої перспективи хороші.

6. Почуваю себе доволі компетентним.

5. Відчуваю, що мої вміння й здібності дещо обмежені.

4. Почуваю себе доволі нездібним.
3. Пригнічений своєю слабкістю й нестатком здібностей.
2. Почуваю себе жалюгідним і нещасним. Втомився від своєї некомпетентності.
1. Давить почуття слабкості й марності зусиль. У мене нічого не виходить.

Додаток 2.

«Діагностика загального рівня комунікабельності» (за В.Ф. Ряховським).

Інструкція. За кожну відповідь "так" нараховується 2 бали, "інколи" — 1 бал, "ні" — 0.

Опитувальник

1. Ви очікуєте на буденну ділову зустріч. Чи виводить це вас із звичної колії?
2. Чи не відкладаєте ви візит до лікаря аж доти, доки вже зовсім не сила терпіти?
3. Чи не викликає у вас невдоволення або збентеження доручення виступати з доповіддю чи повідомленням у зв'язку із якоюсь нагодою?
4. Ви маєте нагоду поїхати у відрядження до міста, де ніколи ще не бували. Чи докладете ви максимум зусиль для того, щоб уникнути цієї поїздки?
5. Чи любите ви ділитися своїми переживаннями з іншими?
6. Чи дратує вас прохання незнайомої людини (показати дорогу, назвати час, відповісти на якесь запитання тощо)?
7. Чи вірите ви в існування проблеми "батьків і дітей" та в те, що людям різних поколінь важко зрозуміти один одного?
8. Чи не посоромитеся ви нагадати знайомому, що він забув повернути 10 гривень, що їхви позичили йому кілька місяців тому?
9. У кафе вам подали недоброякісну страву. Чи змовчите ви, лише незадоволеновідсунувши тарілку?
10. У ситуації один на один з незнайомою людиною ви не розпочне* те бесіду самі і вамне сподобається, якщо першою заговорить вона. Чи це так?

11. Вас жахає будь-яка довга черга (у магазині, бібліотеці, касі кінотеатру тощо). Вам легше відмовитися від свого наміру, ніж встати у хвіст і нудитися в очікуванні?

12. Чи боїтеся ви брати участь у залагодженні конфліктної ситуації?

13. У вас є власні, суто індивідуальні критерії оцінювання творів літератури, мистецтва, культури, ніяких "чужих" думок з цього приводу ви не приймаєте. Це так?

14. Почувши десь у неофіційній ситуації ("в кулуарах") явно помилкову точку зору добре відомого вам питання, ви, скоріше за все, промовчите?

15. Чи викликає у вас невдоволення прохання знайомих допомогти розібратися в якійсь проблемі чи навчальній темі?

16. Вам легше формулювати свою точку зору (думку, оцінку) у письмовій формі, ніж ви усній?